

กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

Bureaucratic reform policy formulation of Thai Political Parties.

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration
Department of Public Administration
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อสารนิพนธ์

กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการ

ปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

โดย

นางสาวญาณิศา พัดเจริญ

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์)

----- กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พิมพ์สิริ อรุณศรี)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ญาณิศา พัดเจริญ : กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง. (Bureaucratic reform policy formulation of Thai Political Parties.) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

การศึกษาเรื่อง "กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าอุดมการณ์ทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ เครื่องมือเชิงนโยบายที่พรรคการเมืองใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ตลอดจนเพื่อศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง โดยนำกรอบแนวคิดวงจรมหาวัฏจักรนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผ่านการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มประชากรตัวอย่างคือ พรรคการเมืองไทย และผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมและละเอียด ต่อการศึกษาในครั้งนี้

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้ 1) อุดมการณ์มีผลต่อการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านการตัดสินใจของผู้บริหารพรรคการเมืองว่าจะเลือกกำหนดนโยบายในด้านใดนั้น มีผลต่อทิศทางในการกำหนดนโยบาย 2) กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง เป็นไปตามกรอบแนวคิดของการวิจัย "วงจรมหาวัฏจักรนโยบายสาธารณะ" 3) พรรคการเมืองทุกพรรคมีคณะกรรมการยุทธศาสตร์และนโยบาย เป็นเครื่องมือที่เป็นกลไกสำคัญที่พรรคการเมืองใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ 4) ทศนคติของข้าราชการ เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทุกพรรคการเมืองเห็นตรงกัน ว่าทำให้นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละรัฐบาลไม่ประสบความสำเร็จ และไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6482017624 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: bureaucratic reform, political parties, Policy Cycle, The policy making process

Yanisa Padcharoen : Bureaucratic reform policy formulation of Thai Political Parties. . Advisor: Asst. Prof. Pitch Pongsawat, Ph.D.

The study on "Bureaucratic Reform Policy in Political Parties" aims to study 1) if the bureaucratic reform policy is being motivated by Ideologies of political parties 2) the public policy instruments that political parties use to designate the bureaucratic reform policy 3) The bureaucratic policy making process of political parties by the use of Policy Cycle to analyze the process. The qualitative research utilizes purposive sampling to gather in-depth interview data from political parties in Thailand and documentary research to assure the detailed and comprehensive information. Additionally, the population sampling are Thai Political parties.

The study findings could be concluded as follows 1) Political Parties' bureaucratic policies are being motivated by ideologies of political parties. Nevertheless, the decisions of party executives is also a significant factor in the policy making process. 2) The Bureaucratic reform policy process is in accordance with the research concept. "Public Policy Cycle" 3) Every political party has a strategy and policy committee which is used as a public policy instrument by political parties to formulate policies regarding bureaucratic reform. 4) Every Thai political parties agreed that Government Officers' attitude is one of the obstacles to the failure of the implementation of bureaucratic reform policy in the past

Field of Study: Public Administration Student's Signature

Academic Year: 2023 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษากระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ เนื่องจากได้รับความกรุณาจากผู้สนับสนุนหลายท่าน ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำนิสิตเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาการดำเนินการจัดทำสารนิพนธ์ ขอขอบพระคุณ ศ. ดร. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ และ อ.ดร. พิมป์สิริ อรุณศรี ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสารนิพนธ์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้แทนจากพรรคการเมือง และส่วนราชการต่าง ๆ ที่สละเวลามาเพื่อ พูดคุยและให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการเขียนสารนิพนธ์ของผู้เขียน หากมีความผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับความผิดพลานั้นแต่เพียงผู้เดียว

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณครอบครัวคุณพ่อ คุณแม่ เป็นอย่างสูงที่ให้สนับสนุนทุนการศึกษาให้ผู้เขียนได้โอกาสได้มาศึกษาต่อ ขอขอบพระคุณพี่เดียร์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้คำแนะนำที่ดีในการจัดทำสารนิพนธ์ ขอขอบคุณคุณน็อตที่เป็นกำลังใจที่ดีอย่างมากมาโดยตลอดระยะเวลาของการจัดทำสารนิพนธ์ของผู้เขียนในครั้งนี้ และขอขอบคุณตัวเอง มากๆ ที่สู้ และอดทน แม้ว่าในระหว่างการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จะมีภาระงานที่ต้องทำเยอะมาก ทั้งนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยของผู้เขียนจะเป็นประโยชน์ต่อ องค์กร หน่วยงาน หรือประชาชนที่มีความสนใจในเรื่องนี้ ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ญาณิศา พัดเจริญ

สารบัญ

	หน้า
.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
.....ง	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 10	10
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 25	25
บทที่ 4 นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง..... 28	28
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 44	44
บรรณานุกรม..... 77	77
ประวัติผู้เขียน..... 79	79

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 2 บัญญัติไว้ว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” และเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Democracy Representatives) โดยประชาชนมีหน้าที่ในการเลือกผู้แทนจากพรรคการเมือง เพื่อเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนในสภาผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยพรรคการเมืองทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็นจากประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอื่นในสังคม จากนั้น จะนำชุดข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และกำหนดเป็นชุดนโยบายสาธารณะในนามของพรรคการเมือง (Party Policy Platform) และนำเสนอชุดนโยบายที่กำหนดไว้มาใช้เป็นเครื่องมือในการหารณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งหากพรรคได้รับการเลือกตั้งกระทั่ง มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร และได้จำนวนผู้แทนเป็นเสียงข้างมากในสภา จนสามารถจัดตั้งคณะรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาลในการบริหารประเทศแล้ว พรรคการเมืองก็จะสามารถที่จะนำชุดนโยบายที่ใช้ในการโฆษณาหาเสียงนั้น มากำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ และนำไปสู่การบริหารราชการแผ่นดินต่อไป ซึ่งกลไกสำคัญที่จะรับนโยบายของคณะรัฐบาลไปปฏิบัติ และทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย คือระบบราชการ (ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์, 2564)

“ระบบราชการ” เป็นฟันเฟืองสำคัญที่รัฐบาลใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน หรืออาจเปรียบได้ว่าเป็นแขน เป็นขา เป็นองคกพยพสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานของรัฐบาลให้ไปสู่เป้าหมายตามนโยบายสาธารณะที่กำหนดไว้ ระบบราชการมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รักษาความมั่นคงและความสงบภายในประเทศ ระหว่างประเทศ และดำเนินกิจการสาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อนำพาประเทศไปสู่การพัฒนา ยกกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก ตลอดจนแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้น ตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้การจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ราชการบริหารส่วนกลาง โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็นสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการอื่นและมีฐานะเป็นกรม หรือสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2) ราชการบริหารส่วนภูมิภาค มี 2 ระดับ คือ จังหวัด และอำเภอ โดยราชการส่วนกลางจะเป็นเจ้าของอำนาจ และแบ่งอำนาจการบังคับบัญชา และวินิจฉัยสั่งการให้แก่ราชการส่วนภูมิกำหนดนำไปปฏิบัติให้

เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ทั้งนี้ จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายของราชการส่วนกลาง จะขัดแย้งมิได้ (3) ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยรูปแบบราชการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ โดยราชการส่วนกลางมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่น ไปบริหารจัดการอย่างอิสระในระดับหนึ่ง สามารถที่จะเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นขึ้นมาเป็นผู้แทนในการบริหารจัดการท้องถิ่น มีอำนาจในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา สามารถที่จะออกข้อบังคับหรือระเบียบเพื่อมาบังคับใช้ในเขตปกครองของท้องถิ่นตนเองได้ トラบใดที่ตัวระเบียบและข้อบังคับดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่ กอปรกับ มาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 วางหลักการไว้ให้การบริหารราชการแผ่นดินจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความคุ้มค่าเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้ท้องถิ่น การกระจายอำนาจ การตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการให้ประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า “ระบบราชการ” ไม่ว่าจะเป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของประเทศ ทว่า ระบบราชการต่างยังประสบกับปัญหาอยู่หลายประการ ที่ทำให้ประชาชนไม่พึงพอใจ และมองว่า ระบบราชการไม่ใช่ที่พึ่งของประชาชน อย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาสาธารณะได้อย่างรวดเร็ว ขาดความโปร่งใส และเป็นธรรม ปัญหาการทุจริตยังอยู่ หน่วยงานราชการขาดระบบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย รวดเร็ว และมีความ เชื่องช้า จนไม่สามารถที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตของการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้ง ภายใน และภายนอกประเทศได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นผลมาจากปัญหาภายในระบบราชการ ดังต่อไปนี้ 1) ปัญหาเชิงโครงสร้างระบบราชการไทย อันเนื่องมาจากโครงสร้างมีขนาดใหญ่ และมี ลักษณะเป็นลำดับชั้นบังคับบัญชา (Hierarchical Order) ลดหลั่นกันไป ส่งผลให้อำนาจในการ ตัดสินใจถูกรวมศูนย์อยู่ที่ผู้บังคับบัญชา (Centralization) อีกทั้ง โครงสร้างซ้ำซ้อนกัน ทั้งในด้าน ภารกิจ บทบาท อำนาจหน้าที่ ทำให้การทำงานไม่คล่องตัว ไม่สามารถรองรับกับความซับซ้อนของ การบริหารราชการแผ่นดิน และพลวัตของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของโลกใน ยุคปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ปัญหาระบบบริหารงานบุคคล และบุคลากร ระบบบริหารงานบุคคลไม่มีความเท่าเทียมกัน ทำให้ข้าราชการมีความก้าวหน้าในการรับราชการ แตกต่างกัน ระบบค่าตอบแทนยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคม

ทำให้ข้าราชการขาดแรงจูงใจในการทำงาน ไม่สามารถที่จะดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพสูงให้เข้ามาอยู่ในระบบได้

นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การทำงานของข้าราชการอยู่ในกรอบของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ของทางราชการ ทำให้ข้าราชการยึดการทำงานตามกฎระเบียบเป็นหลักมากกว่าการยึดถือประโยชน์สาธารณะของประชาชนเป็นสำคัญ อีกทั้ง ข้าราชการยังปฏิบัติงานในสถานะที่เป็นผู้ปฏิบัติ ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ทำให้ข้าราชการไทยขาดความยืดหยุ่น (Flexibility) ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้การทำงานเป็นไปในลักษณะขาดความกระตือรือร้น เข้าขาม เย็นขาม (Inactive) 3) ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งของระบบราชการไทย เนื่องจากลักษณะการทำงานของระบบราชการเป็นแบบผูกขาด (Monopoly) และข้าราชการมีพฤติกรรมการทำงาน ในลักษณะของระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ช่วยเหลือพวกพ้องคนรู้จักของตนเอง จนทำให้เป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เกิดการกระทำการทุจริต และประพฤติมิชอบในหมู่ของข้าราชการ จนกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่มีต่อระบบราชการ ยกตัวอย่างเช่น การทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การเรียกสินบนจากประชาชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อยกเว้นการกระทำ ความผิดบางอย่างตามที่กฎหมายกำหนด ฯลฯ 4) ระบบราชการยังขาดกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ทำให้การทำงานของหน่วยงานราชการ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว ทำให้หน่วยงานราชการต้องเผชิญกับความกดดันอย่างมาก จากภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และฝ่ายการเมืองในปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของตนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร และโลกอินเทอร์เน็ต ทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ และเรียกร้องความต้องการของตนได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถที่จะสอดส่องการดำเนินงานของหน่วยงานราชการได้ใกล้ชิดมากกว่าในอดีต

รัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความพยายามในการปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการอย่างต่อเนื่อง ผ่าน “การปฏิรูประบบราชการ” ซึ่งจะเห็นการปฏิรูประบบราชการของไทยได้อย่างชัดเจน ภายหลังจาก “วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง พ.ศ. 2540” ที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ในสมัยของ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ โดยคณะรัฐมนตรีเห็นว่า ระบบราชการในยุคนั้นยังไม่สามารถที่จะรับมือและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2540 - 2544 พร้อมทั้งได้กำหนดให้มีการปฏิรูประบบราชการ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัด

บทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของระบบราชการ 2) การปรับปรุงวิธีการทำงานและการบริหารงาน 3) ปฏิรูประบบงบประมาณ 4) ปฏิรูประบบบริหารบุคคล 5) ปรับเปลี่ยนค่านิยม กอปรกับ รมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2541 ที่กำหนดให้มีมาตรการในการลดขนาดอัตรากำลังคนภาครัฐลง โดยให้ยุบเลิกตำแหน่งที่ว่างจากการเกษียณอายุราชการและเหตุผลอื่นร้อยละ 80 และคงเหลือไว้ร้อยละ 20 และมาตรการเกษียณก่อนกำหนดระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2542 – 2544 ต่อมาในสมัยของของรัฐบาล พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี สังกัดพรรคไทยรักไทยได้ ดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการต่อเนื่อง (สีบวงส์ กาฟวงค์, 2555) โดยใช้แนวทางการ บริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งเป็นการบริหารงานแบบเอกชนมาใช้ เหมือนในยุครัฐบาลของ นายชวน หลีกภัย เพื่อปรับปรุงรูปแบบและวิธีการบริหารงานภาครัฐให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ (Performance-based Management) การจ้างเหมาบริการจากเอกชน (Contracting out) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาให้บริการ (E-commerce) การจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (Service Delivery Unit) ฯลฯ (สุททวาทิน., 2562)

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้มีการกำหนดประเด็นด้านการปฏิรูประบบราชการเป็นนโยบายสำคัญ ที่คณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา ได้แก่ (1) มุ่งปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้าง และ ขนาดที่เหมาะสม เพื่อที่จะทำให้ระบบราชการสามารถที่จะตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศ และสามารถที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (2) การปรับ บทบาทของรัฐจากผู้ปฏิบัติมาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก (Facilitator) แทน และให้ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูประบบราชการ (3) ปรับกระบวนการบริหารราชการโดยการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชน (4) พัฒนาคุณภาพข้าราชการให้มีทัศนคติ ในการเป็นผู้ให้บริการประชาชน แทนที่การเป็น “นายประชาชน” ตลอดจนมีการทบทวนตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วิธีและขั้นตอนใน การปฏิบัติงาน มีความยืดหยุ่น โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (5) การปรับเปลี่ยนกระบวนการในการ จัดทำและจัดสรรงบประมาณ ให้เป็นงบประมาณที่เน้นผลลัพธ์ (Result-based budgeting) เพื่อให้ เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า รวมถึงได้มีการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นจาก ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภาคในหน่วยงานราชการ เพื่อทำการทบทวนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง และปัญหาของระบบราชการ ซึ่งข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นดังกล่าว นำไปสู่การออกกฎหมาย เพื่อปฏิรูประบบราชการที่สำคัญ 2 ฉบับ ในยุคของรัฐบาลทักษิณ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบ บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 5) และพระราชบัญญัติการปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ได้มีการ

กำหนดให้มี คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ขึ้น ให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูป และพัฒนาระบบราชการ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูประบบราชการมาจนถึงปัจจุบัน

ในยุคของรัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) นั้น ก็มีแนวนโยบายที่มุ่งก่อให้เกิดปฏิรูประบบราชการ ให้เป็นระบบที่ทันสมัย รวดเร็ว ว่องไว มีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรม มาใช้ในการพัฒนาระบบการทำงาน เช่นกัน โดยรัฐบาลได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย อย่าง “ประเทศไทย 4.0” (Thailand 4.0) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างให้ประเทศไทยเป็นประเทศเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) ทำให้ประชากรมีรายได้สูง หลุดออกจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) กับดักความเหลื่อมล้ำ รวมถึงรัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ ก็ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการปฏิรูปประเทศ ด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งมีเป้าหมายคือ การปรับเปลี่ยนภาครัฐให้ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” และเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว สิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลยคือ “ระบบราชการ” จะต้องเกิดการปฏิรูปเพื่อให้เกิดการปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 จึงเกิดเป็นแนวทางในการปฏิรูประบบราชการภายใต้โมเดล “ระบบราชการ 4.0” (Government 4.0) การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม ยุกระดับประสิทธิภาพภาครัฐสู่สังคมดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่สามารถคาดเดาได้ ในยุคดิจิทัล โดยระบบราชการจะต้องปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เป็นสำคัญ (Better Governance, Happier Citizens) โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้ระบบราชการปรับปรุงวิธีการทำงานใหม่เพื่อเปลี่ยนแปลง (Transform) ให้สามารถเป็นที่พึ่งพา เป็นที่ไว้วางใจ และเชื่อถือของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Credible and Trusted Government)

โดยเป้าหมายของการเป็น ระบบราชการ 4.0 นั้น จะต้องเป็นภาครัฐที่ประกอบไปด้วย (1) ความเปิดกว้างและเชื่อมโยง (Open and Connected Government) มีความเปิดเผย โปร่งใส เป็นธรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้ และมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (2) การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric Government) มุ่งทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยไม่ต้องรอให้ประชาชนมาติดต่อขอรับบริการ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลของรัฐ (Big Government Data) ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานราชการ และการให้บริการประชาชน (3) การมีขีดสมรรถนะสูง และทันสมัย (High Performance Government) เพื่อให้พร้อมรับมือต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอก

ประเทศที่เกิดขึ้น ซึ่งรัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ ก็มองว่า การที่จะไปถึงการเป็น ระบบราชการ 4.0 ได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การสานพลังระหว่างภาครัฐ และภาคส่วนอื่นในสังคม (Collaboration) (2) การสร้างนวัตกรรม (Innovation) (3) การปรับสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) อีกด้วย ตลอดจน เป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรในระบบราชการ ให้ข้าราชการเกิดการปรับกระบวนการทางความคิด (Mindset) ให้ตนเอง มีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneurship) พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง มาเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ไปสู่ความก้าวหน้าของระบบราชการ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบราชการ และมีการดำเนินการเพื่อปฏิรูประบบราชการหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การปรับปรุงโครงสร้างส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรม โดยมุ่งกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับปรุงระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงาน และอัตราค่าจ้างให้มีขนาดที่เหมาะสม การปรับปรุงอัตราเงินเดือนให้มีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อลดการสูญเสียข้าราชการออกจากระบบ การแก้ไขปัญหาการทุจริตในวงราชการ การเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร และพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการ ยกกระดับมาตรฐานการให้บริการประชาชน และการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน การวางแผน การตรวจสอบการดำเนินงาน และประการสำคัญคือ การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมที่ทันสมัย มาประยุกต์ใช้ในการยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานของระบบราชการ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการจัดให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน

อย่างไรก็ดี ความพยายามในการปฏิรูประบบราชการยังคงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ยังมีรัฐวิสาหกิจที่เป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เกิดการทุจริต หรือประพฤติไม่ชอบในหน่วยงานราชการ เช่น การที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการพิทักษ์สันติราษฎร์ และกระบวนการยุติธรรม ล้มเหลวในการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังจะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏขึ้นตามสื่อต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาที่ตำรวจเข้าไปเกี่ยวพันกับทุจริตเงินสีเทา การพนัน ยาเสพติด ส่วยรถบรรทุก ตัวข้าราชการซื้อขายตำแหน่ง ฯลฯ ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ ของข้าราชการฝ่ายปกครองที่มีการเรียกรับสินบน ทำใบอนุญาตครอบครองอาวุธปืน ใบอนุญาตโรงแรม ฯลฯ ซึ่งปัญหาดังกล่าว หากไม่ได้รับการแก้ไขจากโครงสร้างอย่างเป็นระบบ นับวันจะยิ่งถูกสะสมและมีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ และทำให้ระบบราชการในภาพรวม ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม และเกิดความเจริญก้าวหน้าไปได้ แม้ว่าจะมีความพยายามในการปฏิรูประบบราชการจากรัฐบาลมากแค่ไหนก็ตาม

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 หลายพรรคการเมืองต่างยังคงตระหนักว่าระบบราชการ เป็นปัญหาใหญ่ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนา

ประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จึงมีความต้องการที่จะยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของระบบราชการ เพื่อให้ องค์การมหาชนที่ชื่อว่า “ระบบราชการ” ช่วยนำพาประเทศไปสู่เจริญ สามารถรับมือกับโอกาส และภัยคุกคามแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ได้ โดยพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้นำเสนอหนึ่งในนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการที่เป็นที่นิยมของหลายพรรคการเมือง นั่นก็คือ การสร้างรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) โดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาฐานข้อมูลของภาครัฐ และการจัดบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ ซึ่งก็เป็นชุดความคิดเดียวกับรัฐบาลก่อนหน้าที่มีผู้นำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมมาใช้ และได้มีการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ รวมถึงมีแผนย่อยในการปฏิรูประบบราชการ อีกด้วย

ในการหารณรงค์หาเสียงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 บางพรรคการเมืองได้ชูนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการที่มีความน่าสนใจเพิ่มเติม คือ นโยบายด้านการปฏิรูประบบพิทักษ์สันติราษฎร์ (ตำรวจ) และการปฏิรูปกองทัพ (ทหาร) เพิ่มเติมเข้ามาด้วย ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นที่มีความท้าทายประเด็นหนึ่ง ในการปฏิรูปและพัฒนาระบบราชการในปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยต้องการเข้าไปศึกษากระบวนการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง ตลอดจนแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดทำและกำหนดนโยบาย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจ ถึงกระบวนการในการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1) เพื่อศึกษาว่าอุดมการณ์ทางการเมืองหรือ มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

1.2.2) เพื่อศึกษาเครื่องมือเชิงนโยบายที่พรรคการเมืองใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

1.2.3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

1.3 คำถามของการศึกษา

1.3.1) อุดมการณ์ของพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการหรือไม่ อย่างไร

1.3.2) พรรคการเมืองมีกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการอย่างไร

1.3.3) พรรคการเมืองใช้กลไกใดเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

1.3.4) ปัญหา และอุปสรรคอะไร ที่ทำให้ที่ผ่านมา นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละรัฐบาลไม่ประสบความสำเร็จ และไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิเคราะห์กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมืองที่ใช้ในการหารณรงค์หาเสียงก่อนการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 ซึ่งประกอบไปด้วย 6 พรรคการเมือง ได้แก่ พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคประชาธิปัตย์ โดยผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาข้อมูลผ่านเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้แทนของพรรคการเมืองทั้ง 6 พรรค ที่มีบทบาทในกระบวนการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ นักวิชาการผู้มีความสนใจประเด็นด้านนโยบายสาธารณะ และการปฏิรูประบบราชการ ข้าราชการในระดับผู้บริหาร และข้าราชการระดับปฏิบัติการจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การค้นคว้ารวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

1.5.1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ เอกสารนโยบายของพรรคการเมืองบทความวารสารวิชาการ

1.5.2) การสัมภาษณ์ (Interview) โดยจะเข้าไปสัมภาษณ์ ผู้แทนของพรรคการเมืองผู้มีความเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละพรรคการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อต้องการทราบว่า

1) พรรคการเมืองมีกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการอย่างไร

2) พรรคการเมืองใช้กลไกใดเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

3) อุดมการณ์ของพรรคการเมือง มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการหรือไม่ อย่างไร

4) ปัญหา และอุปสรรคในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ มีอะไรบ้าง

1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่ง รัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้้นำให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหาร หรือกระบวนการ ดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

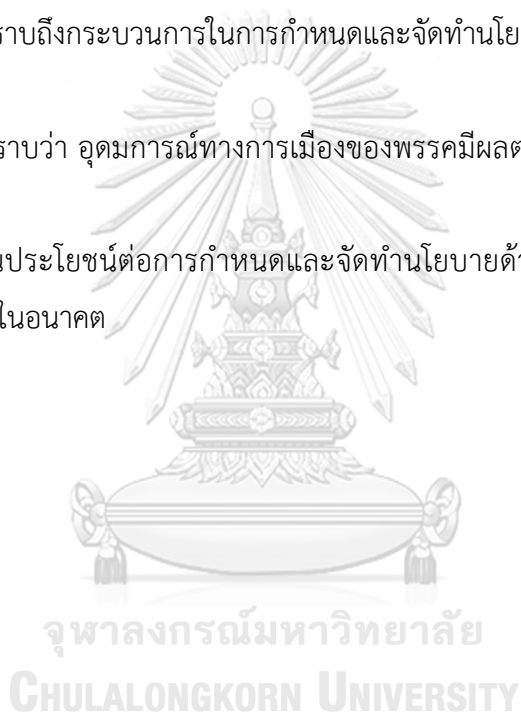
การปฏิรูประบบราชการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน การจัดการภายในของระบบราชการ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

1.6.2 ทำให้ทราบว่า อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคมีผลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

1.6.3 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากระบวนการในการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง ได้แก่ พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์การศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้ใช้แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการวิจัยดังนี้

2.1 นโยบายสาธารณะ

2.1.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ

2.2 วงจรชีวิตของนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle)

2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับระบบราชการ และการปฏิรูประบบราชการ

2.3.1 ความหมายของระบบราชการ

2.3.2 ความหมายของการปฏิรูประบบราชการ

2.3.3 แนวความคิดในการปฏิรูประบบราชการสู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

2.4 แนวคิดและนโยบายการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1 นโยบายสาธารณะ (Public Policy)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของนโยบายสาธารณะไว้ ดังนี้

David Easton กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ ผลผลิตของระบบการเมือง เมื่อระบบการเมืองได้รับปัจจัยนำเข้า คือ ความต้องการของประชาชน อาทิ ความต้องการบริการด้านการศึกษา สาธารณสุข แล้ว ระบบการเมืองจะใช้อำนาจในการตัดสินใจเลือกกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน สิ่งที่ระบบการเมืองตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำนี้ คือ นโยบายสาธารณะ นั่นเอง เมื่อนโยบายสาธารณะถูกนำไปดำเนินการแล้ว ก็จะมีผลสะท้อนกลับมาจากประชาชน โดยสะท้อนออกมาเป็นการสนับสนุนจากประชาชน ในรูปแบบของการปฏิบัติตามกฎหมาย การชำระภาษีอากร เป็นต้น

Heinz Eulau และ Kenneth Prewitt (1973) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นการตัดสินใจที่ แน่นนอน การตัดสินใจนี้มีลักษณะของการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลงและกระทำซ้ำ ๆ เป็นเรื่องที่ดำเนินการในระยะยาว ในระบอบประชาธิปไตยการตัดสินใจโดยผู้ซึ่งกำหนดนโยบายและผู้

ซึ่งปฏิบัติ ตามนโยบาย แม้ว่าผู้ซึ่งกำหนดนโยบายจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเป็นผู้ที่ได้รับ การแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่ง การตัดสินใจของบุคคลดังกล่าวเป็นผลมาจากปฏิกิริยาของบุคคลและ กลุ่มบุคคล การตัดสินใจเป็นผลผลิตของความเข้าใจและความคิดการปฏิสัมพันธ์และการผลักดัน นโยบายสาธารณะ ที่สำคัญจึงประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก

James E. Anderson (1979) นโยบายสาธารณะ หมายถึง แผนการหรือแนวทางการ ดำเนินงานอย่างที่มีมุ่งหวังผลเพื่อแก้ไขปัญหาหรือจัดการกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยจะมีการนำไปปฏิบัติ โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ (A purposive course of action followed by an actor or set of actors in dealing with a problem or matter of concern)

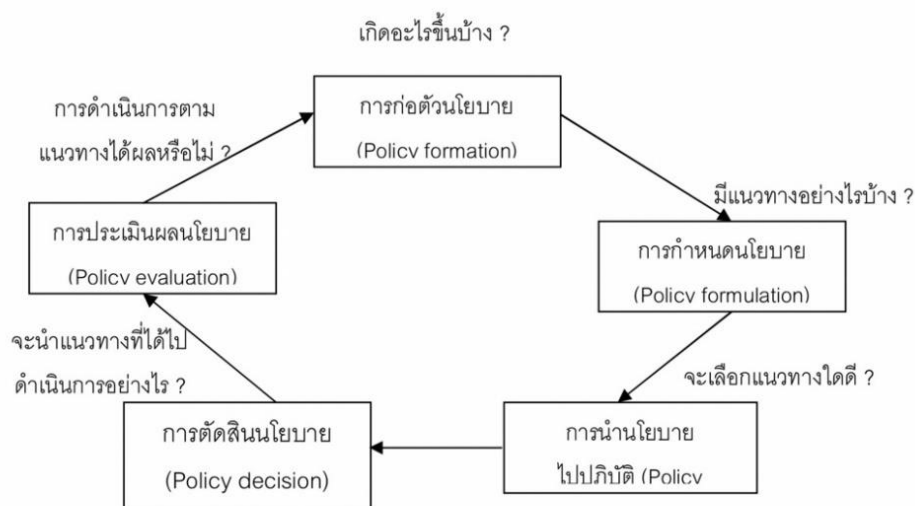
Thomas R. Dye (1984) นโยบายสาธารณะ หมายถึง อะไรก็ตามที่รัฐบาลตัดสินใจเลือก ที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

(ทศพล จักรบุญมา, 2555) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง เรื่องของข้อเสนอบาง ประการ (specific proposals) ของบรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ต้องการให้รัฐบาลรับไปดำเนินการ เช่น แนวทางการปฏิรูปการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งข้อเสนอต่าง ๆ เหล่านี้มักจะเป็นเรื่องเฉพาะกิจ หรือเกี่ยวข้องกับข้อเสนออื่น ๆ หรือเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่ เป้าหมายสุดท้าย

จากความหมายของนโยบายสาธารณะที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ไว้ นั้น ผู้วิจัยจึง สามารถสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ คือ การตัดสินใจของรัฐบาลว่าจะทำ หรือไม่ทำอะไร เพื่อ วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายบางประการ (แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชน ฯลฯ) ผ่านการ กำหนดเป็นชุดของนโยบายหรือกิจกรรมของรัฐบาล และนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติให้เกิดผลให้ สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ของนโยบายนั้น ๆ

2.2 วงจรนโยบายสาธารณะ (Public Policy Cycle)

นโยบายสาธารณะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการไปตามลำดับขั้นตอน ซึ่งนโยบายสาธารณะนั้น ก็เปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตทั่วไปที่มีวงจรชีวิต (life-cycle) ของตนเอง ตั้งแต่ จุดเริ่มต้น พัฒนาการ เติบโต แปรสภาพ หรือสิ้นสลายไปในท้ายที่สุด ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของวงจร ชีวิต ล้วนแล้วแต่มีตัวแปรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยวงจรนโยบายสาธารณะ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (Public Policy formation) 2) การกำหนด นโยบายสาธารณะ (Public Policy formulation) 3) การตัดสินใจนโยบาย (Public Policy decision) 4) การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (Public Policy implementation) 5) การ ประเมินนโยบาย (Public Policy evaluation))

ภาพที่ 1 แสดงวงจรนโยบายสาธารณะ

2.2.1 การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (Public Policy formation)

การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ คือ การสร้างประเด็นปัญหาในเชิงนโยบายสาธารณะ หรือเป็นการนำเสนอและผลักดันให้ปัญหาสาธารณะอันใดอันหนึ่งถูกบรรจุเข้าสู่วาระและได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบาย (agenda setting) เพื่อจะได้ทำการพิจารณาและตัดสินใจในระดับชั้นถัดไป โดยการก่อตัวของนโยบาย มักเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างรอบด้าน กล่าวคือ มุ่งวิเคราะห์ว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาอะไร เกิดขึ้นกับบุคคลกลุ่มใด และมีผลกระทบต่อสังคมอย่างไร ต้องการความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหามากแค่ไหน ประชาชนต้องการให้แก้ไขปัญหานั้นในแนวทางใด หากไม่แก้ไขจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อสังคม และถ้ารัฐบาลเข้าไปแก้ไข ใครจะเป็นผู้ได้ประโยชน์ และเสียประโยชน์ ผลกระทบที่เกิดจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยกิจกรรมหรือการดำเนินการของรัฐบาล ตรงตามความคาดหวังหรือไม่ หน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบ และต้องใช้ทรัพยากรเท่าไรในการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2563)

ทศพร ศิริสัมพันธ์ กล่าวว่า ปัญหา คือสถานการณ์ที่ส่งผลให้เกิดความต้องการหรือความไม่พึงพอใจทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่บุคคลต่าง ๆ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาฝุ่น pm 2.5 ฯลฯ

2.2.2 การกำหนดนโยบายสาธารณะ (Policy formulation)

การกำหนดนโยบายสาธารณะ คือ การยกร่างข้อเสนอหรือทางเลือกเชิงนโยบายต่าง ๆ (Policy alternatives) เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายที่มีอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการพิจารณาตัดสินใจ และอนุมัติเห็นชอบในขั้นสุดท้าย ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบาย

สาธารณะ ผ่าน “ทฤษฎีระบบ” (System theory) ของ David Easton จะประกอบไปด้วยปัจจัยนำเข้า และปัจจัยนำออก ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ปัญหาสาธารณะ ปัญหาสังคม ความต้องการ ข้อเรียกร้อง และข้อเสนอแนะจากสังคม โดยปัจจัยนำเข้าอาจจะมาจากนโยบายที่พรรคการเมืองใช้ในการรณรงค์หาเสียงก่อนการเลือกตั้ง เช่น พรรคเพื่อไทย ได้นำเสนอนโยบายเงิน digital 10,000 บาท และในที่สุดก็กลายเป็นเหมือนคำมั่นสัญญาในการที่พรรคจะต้องกำหนดนโยบายดังกล่าว เป็นนโยบายสาธารณะ เมื่อได้เข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดิน

ระบบการเมือง คือ อิทธิพลจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความต้องการ ปัญหาสาธารณะ ข้อเรียกร้อง หรือข้อเสนอแนะจากประชาชน หรือภาคส่วนอื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลได้นำปัญหาดังกล่าวมาร้อยเรียง และวิเคราะห์ และนำมาอนุมัติเห็นชอบ โดย Thomas R. Dye ได้ทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและสร้างตัวแบบเกี่ยวกับการตัดสินใจของรัฐบาล หรือกระบวนการแปรสภาพของระบบการเมือง ในการแปลงปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ ให้ออกมาเป็นนโยบายสาธารณะ ได้แก่

ตัวแบบเหตุผล (Rational model) คือ รัฐบาลจะตัดสินใจเลือกนโยบายใดนโยบายหนึ่งนั้นจะต้องเป็นไปด้วยเหตุและผล และทำให้สังคมโดยรวมได้รับผลประโยชน์สูงสุด

ตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental model) คือ รัฐบาลจะตัดสินใจในนโยบายใดนโยบายหนึ่งแบบค่อยเป็นค่อยไป

ตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model) มองว่าการกำหนดนโยบายสาธารณะ มักจะเป็นไปตามความพึงพอใจ ความต้องการ และผลประโยชน์ของชนชั้นนำในประเทศมากกว่าประชาชนทั่วไป

ตัวแบบกลุ่ม (Group Model) มองว่านโยบายสาธารณะเป็นการแข่งขันต่อสู้กันทางการเมืองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ณ ช่วงใดช่วงหนึ่ง โดยผู้กำหนดนโยบายจะต้องตอบสนองต่ออิทธิพลหรือแรงกดดันจากกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว

{สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2549} กล่าวถึงผลงานของนักวิชาการที่ กล่าวถึงบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายไว้ดังนี้ B. Guy Peters กล่าวว่า การกำหนดนโยบาย เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน โดยเฉพาะบทบาทของผู้เกี่ยวข้องจะต่างกันไป นโยบายบางประเภทผู้มีบทบาทประกอบด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในวงกว้าง แต่นโยบายบางประเภท โดยเฉพาะนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง บทบาทหลักในการกำหนดนโยบายจะตกอยู่กับกลุ่มบุคคลเพียงบางกลุ่ม โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหลัก ได้แก่

กลุ่มข้าราชการ (Bureaucrats) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแปลงนโยบายหลักของผู้บริหารให้กลายเป็นนโยบายในทางปฏิบัติกลุ่มข้าราชการถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลหลัก ในการกำหนดนโยบาย ในบางครั้งนโยบายอาจถูกเสนอโดยคณะรัฐมนตรีหรือสภาผู้แทนราษฎร แต่จะ

พบว่ากลุ่มบุคคลซึ่งอยู่เบื้องหลังนโยบาย คือ กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มข้าราชการโดยปกติ แล้วจะถือเป็นผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติและเป็นผู้ให้ข้อมูลในการกำหนดนโยบายซึ่งบทบาทจะมีทั้ง แง่ดีและเป็นผลเสีย คือ ข้าราชการจะเป็นผู้รอบรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติแต่การที่ เคยชินกับวิธีการดำเนินงานที่เฉพาะเจาะจงทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นจากนโยบายหลักจะไม่เพียงพอต่อการตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้น

กลุ่มคณะที่ปรึกษา (Think Tanks) หมายถึงคณะบุคคลที่เป็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายที่ เกิดขึ้นจากคนกลุ่มนี้มักจะเป็นนโยบายที่ แตกต่างจากนโยบายเดิมมาก อย่างไรก็ตามการใช้คณะที่ปรึกษามีข้อพึงพิจารณาเกี่ยวกับข้อเสนอของคณะ ที่ปรึกษา 4 ประการ คือ 1. การคัดเลือกกลุ่มที่ปรึกษา พบว่า หน่วยงานจะใช้กลุ่มที่ปรึกษาที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับตนและสามารถคาดหมายข้อเสนอแนะจากคณะที่ปรึกษาได้ว่าสอดคล้อง กับความต้องการของหน่วยงาน ขณะที่สถาบันบางแห่งหรือที่ปรึกษาบางคนจะมีแนวคิดก้าวหน้าและเสนอแนวทางที่แตกต่างจากเดิมมาก ดังนั้น หน่วยงานจะเลือกเฉพาะกลุ่มที่มีแนวคิดใกล้เคียงกับตนเป็นที่ปรึกษาในการกำหนดนโยบาย 2. การที่ คณะที่ปรึกษาบางกลุ่มดำเนินงานในลักษณะเชิงธุรกิจ ดังนั้น เพื่อรักษาคุณค่าของตนจึงต้องพยายามแนะนำหน่วยงานผู้ว่าจ้างในสิ่งที่ หน่วยงานนั้น ๆ พอใจ ย่อมกระทบต่อคุณภาพของข้อเสนอที่จัดทำขึ้น ปัญหาในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่ เกี่ยวข้องกับ จรรยาบรรณในเชิงวิชาการของสถาบันหรือที่ ปรึกษาที่ จะเลือกระหว่างความซื่อสัตย์กับข้อเท็จจริง

กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์นอกเหนือจากการเสนอแนะ ปัญหาและผลักดันปัญหาให้เป็นปัญหาเชิงนโยบายแล้ว กลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มยังสามารถเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาและผลักดันให้มีการนำไปกำหนดเป็นนโยบายทางปฏิบัติได้อีก

ผลลัพธ์ (Outputs) คือ ผลลัพธ์ที่ออกมาจากการทำงานของระบบการเมือง นั่นก็คือ นโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ฯลฯ ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานหรือตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยรัฐบาล

2.2.3 การตัดสินใจนโยบาย (Public Policy decision)

การตัดสินใจนโยบาย คือ การเลือกแนวนโยบายหรือวิธีการที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายตามที่วางไว้ ซึ่งการตัดสินใจว่าจะเลือกนโยบายใดนั้น จะต้องคำนึงถึง ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

2.2.4 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Public Policy implementation)

เมื่อนโยบายได้รับการอนุมัติเห็นชอบจากผู้กำหนดนโยบายตามขั้นตอนแล้ว นโยบายดังกล่าวจะถูกนำไปปฏิบัติโดยหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงาน และนำไปสู่เป้าหมาย หรือผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ก็

อาจจะประสบปัญหา และอุปสรรค ทำให้การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ (โลสน้อย พัททองอ่อน, 2554) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ได้แก่

- 1) ฝ่ายนิติบัญญัติ
- 2) ฝ่ายบริหารหรือระบบราชการ
- 3) กลุ่มกดดัน
- 4) องค์กรชุมชน หรือภาคประชาสังคม

2.2.5 การประเมินผลนโยบาย (Public Policy evaluation)

การประเมินผลนโยบาย เป็นขั้นตอนเพื่อไปให้ทราบผลว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปตามเป้าหมาย สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ได้หรือไม่ ในกรณีที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จะได้มีการดำเนินการเพื่อปรับ โครงการ แผนการดำเนินงาน ใหม่ ซึ่งในการประเมินนโยบายนี้ จะช่วยให้รู้ว่าจะต้องดำเนินการต่อไปในทิศทางใด จะทำต่อไป หรือยุติเพียงเท่านี้ โดยจุดมุ่งหมายของการประเมินผลนโยบาย มีดังนี้

(1) เพื่อดำเนินการต่อหรือยกเลิกโครงการ การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ช่วยตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินโครงการต่อ หรือยุติโครงการ ซึ่งหากวิเคราะห์แล้วโครงการส่งผลกระทบในทางบวก และสามารถที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้ ก็ควรดำเนินการต่อไป ทว่าโครงการส่งผลกระทบในทางลบ หรือมีปัญหามากกว่า ก็ควรจะยุติโครงการนั้นไป

(2) เพื่อปรับปรุงการดำเนินโครงการ การประเมินนโยบาย จะทำให้ทราบว่า หากโครงการมีปัญหาบางส่วน แต่ไม่ใช่ทั้งหมด จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหา และดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ต่อไปได้

(3) เพื่อขยายผลการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป กระบวนการวางจรรยาบรรณนโยบายสาธารณะ คือ ชุดคำอธิบายขั้นตอน แนวทางและวิธีการในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยทั่วไป อย่างเป็นขั้นเป็นตอนชัดเจน ตั้งแต่ ที่มาของประเด็นปัญหาหรือความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง จนนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวอย่างรอบด้าน ว่าปัญหาดังกล่าวสร้างผลกระทบต่อใคร อย่างไร ไม่แก้ปัญหาก็เกิดผลกระทบกับใคร อย่างไร จนนำไปสู่การกำหนดนโยบายว่าจะดำเนินการอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานของนโยบาย ว่าได้ผลตามเป้าหมายของนโยบายหรือไม่ เพื่อการตัดสินใจว่าจะดำเนินการตามนโยบายนั้นต่อไป หรือควรจะใช้วิธีการใดมาแก้ไขปัญหานั้น จึงจะเกิดความเหมาะสมและแก้ไขปัญหานั้นๆได้ดีที่สุด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับระบบราชการ และการปฏิรูประบบราชการ

Max Weber (1946) เป็นผู้นำเสนอแนวคิดเรื่องการจัดองค์กรแบบระบบราชการ หรือ Bureaucracy โดยได้นำเสนอทฤษฎีระบบราชการในอุดมคติ (Ideal Type Bureaucracy) ว่าระบบราชการที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะ ดังนี้

- โครงสร้างลำดับชั้นบังคับบัญชา (Hierarchical Order) มีผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
- หลักการยึดถือกฎระเบียบ ข้อบังคับ (Rules and Regulations) และความเป็นทางการ (Officially)
- หลักการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ (Division of Labor, specialization)
- การยึดถือหลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล (Merit system)
- หลักความเป็นวิชาชีพ (Professional)

โครงสร้างลำดับชั้นบังคับบัญชา

เป็นหลักการพื้นฐานของการจัดการองค์การแบบระบบราชการ ซึ่งจะมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในลักษณะของพีระมิด (Pyramid) เป็นสามเหลี่ยมที่ผู้มีอำนาจจะอยู่บนสูงของยอดพีระมิด และผู้มีอำนาจรองลงมาลดหลั่นกันไปตามลำดับชั้น ไปจนถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในระดับล่างสุดขององค์กร จากสายบังคับบัญชา ซึ่งการมีโครงสร้างจากบนลงล่างเช่นนี้ (Top-Down Management) จะทำให้เห็นว่า ใครอยู่ตำแหน่งใด มีหน้าที่อะไร มีหน้าที่ในการตัดสินใจเรื่องนี้หรือไม่ ฯลฯ และเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือขึ้นไปจะสามารถสั่งการบังคับบัญชา ควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเต็มที่ และทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน อันจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์และบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรวางไว้

หลักการยึดถือกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ (Rules and Regulations) และความเป็นทางการ (Officially)

หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งขององค์การแบบระบบราชการ โดยระบบราชการจะมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ตลอดจนระเบียบวิธีปฏิบัติ ขึ้นมาไว้อย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร ว่าให้ทำหรือไม่ให้ทำอะไร มีวิธีการในการทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งของทางราชการอย่างไร เพื่อเป็นกรอบให้กับข้าราชการทราบ ยึดถือและปฏิบัติตามให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง เช่น พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นต้น รวมทั้งแนวคิดระบบราชการในยุคการบริหารจัดการภาครัฐแนวเก่านี้ ยังมองว่ามีเพียง วิธีการที่ดีที่สุดเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น (One Best Way) ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยข้าราชการสามารถที่จะเปิดเอกสาร คู่มือ กฎ ระเบียบ ของทางราชการดูเพื่อหาทางออกให้กับทุกๆเรื่องได้

นอกจากนี้การทำงานของระบบราชการตามความคิดของ Max Weber คือจะต้องมีความเป็นทางการอีกด้วย หมายความว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย เช่น การสั่งการโดยผู้บังคับบัญชา ที่ได้มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ข้าราชการที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา การรายงานผลการปฏิบัติงาน การเบิกจ่ายเงิน การจัดซื้อจัดจ้าง ฯลฯ ซึ่งการที่ทุกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของหนังสือ นั้น จะเป็นหลักฐานทางราชการ และเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบอ้างอิงในภายหลังได้

หลักการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ (Division of Labor, specialization)

โครงสร้างการทำงานของระบบราชการที่มีขนาดใหญ่ และมีภารกิจมากมายหลายด้านนั้น จะต้องมีการกำหนดให้มีการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญเฉพาะของข้าราชการแต่ละคน ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า แต่ละคนต่างมีความเชี่ยวชาญ ความถนัด และความสามารถที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการที่จะให้งานออกมาดีและมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีการแบ่งงานกันทำ และต้องให้ข้าราชการผู้นั้นมี ความรู้ความเข้าใจ ในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง

การยึดถือหลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล (Merit system)

หลักคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของระบบราชการ คือ การนำเอาระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารงานบุคคลตั้งแต่ การรับสมัครบุคคลเพื่อบรรจุแต่งตั้งเข้ารับราชการ ซึ่งใช้วิธีการสอบแข่งขัน เพื่อให้ได้คนที่มีความสามารถเข้ามาทำงานในระบบ ซึ่งการสอบแข่งขันเป็นวิธีการที่มีความยุติธรรมมากกว่าการแต่งตั้ง ซึ่งอาจจะได้คนที่ไม่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาทำงาน และเมื่อข้าราชการถูกบรรจุเข้ามาในระบบแล้วนั้น จะต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ

หลักความเป็นวิชาชีพ (Professional)

ตามทัศนะของ Max Weber มองว่าการทำงานในระบบราชการจะเป็นไปในลักษณะการทำงานเต็มเวลา (Full time) และเป็นงานประจำ ได้รับเงินเดือนในทุก ๆ เดือน ไม่ใช่งานอดิเรก ดังนั้นข้าราชการจำเป็นจะต้องเรียนรู้กฎ ระเบียบข้อบังคับ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความถูกต้อง และข้าราชการจะต้องวางตนเป็นกลาง และยึดถือผลประโยชน์ของระบบราชการเป็นสำคัญ รวมทั้งข้าราชการจะได้รับการจ้างงานตลอดชีวิต (Life – time employment) เนื่องจากจะทำให้ข้าราชการตั้งใจทำงาน ไม่ต้องกังวลหรือเสียสมาธิไปกับการหางานทำใหม่ ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติราชการไม่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงคุณลักษณะของระบบราชการในอุดมคติของ Max Weber ซึ่งถูกพัฒนามาในต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันต่ำและอยู่ในแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแบบเก่า (Old Public Management) นั้น ก็พบว่า ระบบราชการมีปัญหา

ตั้งแต่โครงสร้างขององค์กร จนถึงระดับของบุคลากร กล่าวคือ ด้วยความที่โครงสร้างของระบบราชการเป็นลำดับขั้น ทำงานอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติของทางราชการ และอำนาจในการตัดสินใจรวมศูนย์อยู่ที่ผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างล่าช้า รวมถึงด้วยยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ก็เปลี่ยนไป มีการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม ใหม่ ๆ เข้ามา ทำให้การทำงานของระบบราชการ ตามแนวคิดของ Max Weber ไม่ตอบโจทย์ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปได้แล้ว ระบบราชการยังคงใช้ทรัพยากรกระดาษ ในการจัดทำหนังสือราชการอยู่ และใช้การบันทึกข้อมูลในรูปแบบของหนังสือราชการที่เป็นเอกสารกระดาษ ทำให้เมื่อต้องมาค้นหาข้อมูลอะไรสักอย่าง เป็นไปด้วยความยากลำบาก และสิ้นเปลืองทั้งทรัพยากร และเวลา ระบบราชการตามอุดมคติของ Max Weber จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการหลายท่าน อย่าง Behn (1998) กล่าวว่า โครงสร้างของระบบราชการล้าสมัย ทำงานอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ไม่ยืดหยุ่น ทำให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐขาดความคิดสร้างสรรค์ ใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง และการที่ระบบราชการมีโครงสร้างแบบลำดับขั้นในการบังคับบัญชา ยึดหลักอาวุโสในการเลื่อนตำแหน่ง ระยะเวลาในการรับราชการนานเท่าไร ก็จะได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นให้สอดคล้องกับเวลาที่อยู่ในระบบมา ทำให้เกิดปัญหาสมองไหล (Brain drain) เพราะบุคคลที่มีความสามารถ และสมรรถนะ สูงไม่สามารถที่จะเลื่อนขั้นไปแข่งคนที่อาวุโสสูงกว่าได้ สุดท้ายก็อาจจะต้องออกจากราชการ เพื่อไปแสวงหาความก้าวหน้าในอาชีพจากอาชีพอื่นแทน ดังนั้น ระบบราชการจำเป็นต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งในเชิงของโครงสร้างขององค์กร และการบริหารจัดการบุคลากร ภายในองค์กร (ทศพล จักรบุญมา, 2555)

การปฏิรูประบบราชการ

ความหมายของระบบราชการ (Bureaucracy) ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกโดยชาว ฝรั่งเศสชื่อ แวงซองต์ เดอ กูร์เนย์ (Vincent de Gournay) เมื่อปี ค.ศ. 1745 เพื่อบรรยายถึงลักษณะ ของรัฐบาลปรัสเซีย ในความหมายในทางลบว่า อำนาจตกอยู่ในมือของข้าราชการ ระบบราชการ จึงเป็นรูปแบบการบริหารของรัฐบาลอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เพิ่มจากรูปแบบการบริหารของรัฐบาลที่มี

โดยคำภาษาอังกฤษว่า Bureaucracy หรือระบบราชการ นั้น มาจากคำว่า Bureau และ Cracy ซึ่ง Bureau เป็นคำในภาษาฝรั่งเศส มีความหมาย 2 ประการ คือ โต๊ะเขียนหนังสือที่มีลิ้นชัก และความหมายที่สอง หมายถึง การทำงานของหน่วยงานรัฐบาล ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นข้าราชการ ส่วน Cracy หมายความว่า การปกครอง (Rule of government) และเมื่อนำสองคำนี้มาเชื่อมกัน ทำให้แปลความหมายได้ว่า การปกครองโดยบุคคลที่นั้งทำงานอยู่บนโต๊ะทำงาน (จุมพล หนีมพานิช, 2550)

การปฏิรูประบบราชการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของระบบราชการอย่างขนานใหญ่ ตั้งแต่บทบาทหน้าที่ของรัฐ โครงสร้างอำนาจในระดับต่าง ๆ โครงสร้างรูปแบบองค์กรระบบบริหารและวิธีการทำงาน ระบบบริหารบุคคลกฎหมายระเบียบ วัฒนธรรมและค่านิยม เพื่อให้ระบบราชการมีสมรรถนะสูงในการเป็นกลไกการบริหารและจัดการประเทศให้สามารถแข่งขันในเวทีโลก เป็นระบบที่มีคุณภาพและคุณธรรม รวมทั้งประสิทธิผลที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชนโดย ต้องเป็นระบบที่สร้างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีนิสัยการทำงานอย่างผู้รู้จริง ทำจริง มีผลงาน ขยัน มีความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต กล้าคิดกล้าทำ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ, 2541: 34)

โดยสรุป ความหมายของการปฏิรูประบบราชการ ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การปฏิรูประบบราชการ คือ การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงระบบราชการ ตั้งแต่โครงสร้าง ระบบงบประมาณ กลไกการประเมินผลการปฏิบัติงาน กลไกในการตรวจสอบการดำเนินงาน ตลอดจน พฤติกรรมและแนวคิดของข้าราชการ รวมถึง การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การจัดบริการประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม โดยเป้าหมายของการปฏิรูประบบราชการ คือ การเปลี่ยนระบบราชการเป็นระบบที่มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ให้เป็นระบบที่มีความพร้อมรับมือต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ

แนวคิดในปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพให้แก่ระบบราชการ และการปฏิรูประบบราชการ เป็นเรื่องที่รัฐบาลหลายต่อหลายยุคให้ความสำคัญ และได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่องหลายทศวรรษ เนื่องจาก ในแต่ละยุคสมัยก็จะมีปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ต่างกันออกไป และระบบราชการที่ถือว่า เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ จะต้องมีการปรับตัวให้สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายนอก ภัยคุกคาม และการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น ให้ได้ มิเช่นนั้น ระบบราชการ ก็จะกลายเป็นตัวฉุดรั้งความเจริญมากเสียกว่าตัวนำพาความเจริญมาสู่ประเทศ ซึ่งการปรับปรุงของระบบราชการอาจจะเป็นการปรับปรุงบางส่วนที่เป็นปัญหาหรือปรับรื้อใหม่ทั้งระบบการปฏิรูประบบราชการสู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

ด้วยลักษณะของระบบราชการตามแนวคิด การบริหารจัดการภาครัฐแนวเก่า (Old Public Management) นั้น ประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาความเชื่องช้าของการทำงาน (Red Tape) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจดุลยพินิจในการตัดสินใจอยู่ที่ข้าราชการระดับผู้บริหารเท่านั้น ปัญหาโครงสร้างที่ขาดความยืดหยุ่น ต้องปฏิบัติตามระเบียบ ปัญหาข้าราชการขาดความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ตลอดจนกระแสของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้เกิดแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูประบบราชการ ภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (ปกรณ 42) โดยเป็น

แนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อมุ่งลดบทบาท และขนาดของภาครัฐ เนื่องจากการเข้าไปแก้ไขปัญหาด้าน เศรษฐกิจ The Great Depression ในปี 1929 โดยนำเอาแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรของ ภาคเอกชนมาใช้ เน้นเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการนำทรัพยากรมาใช้

Pollitt ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ นั้น จะต้องเป็นองค์กรที่มีลักษณะเน้นผลลัพธ์ของการทำงานเป็นหลัก โดยมีการประเมินผลฝ่ายตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators) โครงสร้างแนวราบ มีการกระจายอำนาจ เน้นการให้องค์การอื่นทำ แทน และการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จะต้องมีความมุ่งมองว่าประชาชนคือลูกค้า (ปกรณัม ศิริ ประกอบ, 2560)

David Osborne และ Ted Gabler ได้นำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ผ่านทฤษฎีบัญญัติ 10 ประการ ในหนังสือ Reinventing Government ซึ่งระบบราชการตามแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จะต้องประกอบไปด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

- รัฐเป็นผู้ถือหางเสือแทนการพายเรือ (Catalytic Government : Steering rather than rowing)
- รัฐที่เป็นของชุมชน (Community Owned Government)
- รัฐที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Government)
- รัฐที่ขับเคลื่อนด้วยพันธกิจ (Mission - Driven Government)
- รัฐที่ทำงานโดยเน้นผลลัพธ์ (Result - oriented Government)
- รัฐที่ขับเคลื่อนด้วยลูกค้า (Customer-Driven Government)
- รัฐที่เป็นผู้ประกอบการ (Enterprising Government)
- รัฐที่คาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้า (Anticipatory Government)
- รัฐที่เน้นกระจายอำนาจ (Decentralized Government)
- รัฐที่เน้นการตลาด (Market-Oriented Government)

รัฐบาลเป็นผู้ถือหางเสือแทนการพายเรือ (Catalytic Government : Steering rather than rowing)

เป็นรัฐที่ทำหน้าที่เป็นเหมือนตัวการในการประสานงาน แทนที่การทำอะไรทุกอย่าง โดยการให้ ภาคเอกชน เข้ามาทำแทนภาครัฐ (Privatization) ทั้งนี้ เพื่อลดข้อจำกัดที่ระบบราชการแบบเดิมมี เช่น ความล่าช้า ความไม่ทันสมัยของเทคโนโลยี และทำให้การทำงานของรัฐมีความรวดเร็ว ว่องไว สามารถที่บรรลุเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ

รัฐที่เป็นของชุมชน (Community - Owned Government)

รัฐที่เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของภาครัฐ การจัดการทรัพยากร และผลประโยชน์สาธารณะ

รัฐที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Government)

การกระตุ้นให้ระบบราชการเกิดการแข่งขัน เพราะประชาชนมีทางเลือกในการจะใช้บริการจากระบบราชการหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากมีภาคเอกชน หรือภาครัฐอื่น ๆ ให้บริการแบบเดียวกัน ภาครัฐไม่ใช่หน่วยงานเดียวที่ผูกขาดอีกต่อไปแล้ว

รัฐที่ขับเคลื่อนด้วยพันธกิจ (Mission - Driven Government)

เป็นระบบราชการที่มีการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ทำให้หน่วยงานรัฐทิศทางในการบริหารจัดการที่ชัดเจน และสามารถที่ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน

รัฐที่ทำงานโดยเน้นผลลัพธ์ (Result - oriented Government)

การที่ระบบราชการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ มากกว่าการสนใจขั้นตอนในการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยมองว่า Osborne และ Gabler พยายามจะสื่อว่า ให้ภาครัฐมุ่งเน้นประโยชน์ของสาธารณะ และประชาชน มากกว่าการเน้นปฏิบัติตามกฎระเบียบ เหมือนในรูปแบบระบบราชการแบบเก่า

รัฐที่ขับเคลื่อนด้วยลูกค้า (Customer-Driven Government)

เป็นการปรับแนวคิดให้ระบบราชการเป็นเหมือนบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง โดยให้ระบบราชการขับเคลื่อนการทำงานด้วยความต้องการของลูกค้า ซึ่งลูกค้าของระบบราชการ นั่นก็คือ ประชาชน

รัฐที่เป็นผู้ประกอบการ (Enterprising Government)

เป็นระบบราชการที่มีลักษณะแบบรัฐวิสาหกิจ ให้ความสำคัญกับการหารายได้ ผ่านการลงทุน และการจัดเก็บค่าธรรมเนียม มากกว่าการใช้จ่ายงบประมาณแต่เพียงอย่างเดียว

รัฐที่คาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้า (Anticipatory Government)

เป็นระบบราชการที่เฝ้าระวังเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต กล่าวคือ มีการวางแผนฉกทัศน์ (Scenario Planning) เตรียมการณ์เอาไว้ล่วงหน้า สำหรับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเตรียมการณ์รับมือ ป้องกัน แทนการมาหาทางแก้ปัญหาเอาทีหลัง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมาจากภาคเอกชน (ปกรณ ศิริประกอบ, 2560)

รัฐที่เน้นกระจายอำนาจ (Decentralized Government)

การที่ระบบราชการจะต้องมีการกระจายอำนาจไปให้ภาคส่วนอื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดบริการสาธารณะ แทนที่การร่วมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาที่อยู่บนยอดพีระมิดเพียงอย่างเดียว

รัฐที่เน้นการตลาด (Market-Oriented Government)

การให้ระบบราชการปรับเปลี่ยนไปตามกลไกตลาด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่กล่าวไปข้างต้นนั้น ผู้วิจัยขอสรุปตามทัศนะของผู้วิจัยว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ นั้น คือ การนำเอาแนวคิดการบริหารจัดการของภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็น การปรับโครงสร้างจากบนลงล่าง มาสู่แนวคิดการทำให้โครงสร้างของระบบราชการเป็นแนวราบมากขึ้น เปิดโอกาสให้ทั้งภาคเอกชนเข้ามาทำกิจการบางสิ่งบางอย่างแทน เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความเร็วยิ่งขึ้น และประการสำคัญคือ ประชาชนจะต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารของระบบราชการทุกอย่าง เพื่อให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจนั้น สามารถสะท้อนปัญหา และความต้องการของตนเองออกมา และระบบราชการจะได้เกิดการแปรความต้องการเหล่านั้น เป็นการจัดบริการสาธารณะจากภาครัฐสู่ประชาชน

โดยแนวคิด การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้ถูกนำมาใช้ในการปฏิรูประบบราชการตั้งแต่ในสมัยของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อที่จะเอามาพัฒนาระบบราชการ ให้สามารถรับมือกับวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการร้อยเรียงนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของ 6 พรรคการเมืองตั้งแต่ในอดีตจนถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป พ.ศ. 2566 เพื่อให้เข้าใจและเห็นถึงวิวัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละพรรคการเมือง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รองศาสตราจารย์ ดร. ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์ ได้ศึกษา การพัฒนากระบวนการและเครื่องมือการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองไทย โดยการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการของการจัดทำและการนำเสนอของพรรคการเมืองไทย ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ พรรคการเมือง ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะในช่วงปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา โดยผู้วิจัย แบ่งกรณีตัวอย่างพรรคการเมืองออกเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็ก

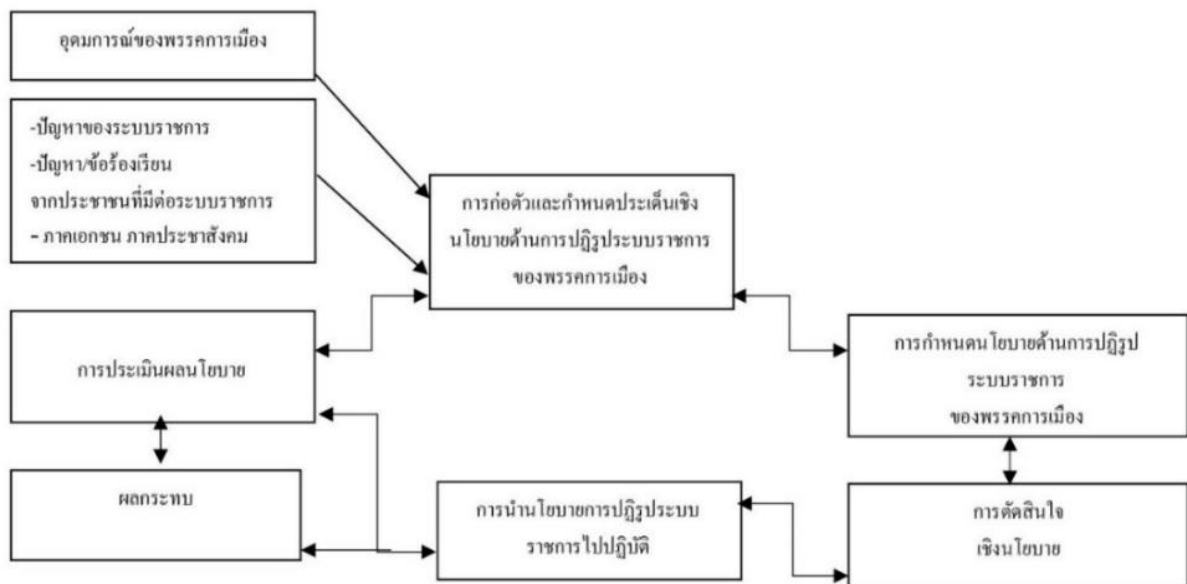
จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง โดยปัจจัยภายนอก ได้แก่ บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ นโยบายของพรรคการเมืองคู่แข่ง ความคิดเห็นของคนในสังคม และในส่วนปัจจัยภายในพรรคการเมือง ได้แก่ โครงสร้างองค์กรของพรรคการเมืองที่เป็นไปในลักษณะแบบบนลงล่าง โดยจากการศึกษาพบว่ากระบวนการในการจัดทำนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองเป็นลักษณะรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ผู้นำของพรรคและกรรมการบริหารพรรคส่วนกลาง และกระบวนการจัดทำนโยบายเริ่มต้นที่พรรคการเมืองส่วนกลาง

เป็นหลัก และผู้นำของพรรคการเมืองเป็นผู้กำหนดว่าภาคส่วนไหนที่เขามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายของพรรค โดยพรรคการเมืองจะมีศูนย์วิจัยนโยบายของพรรคการเมือง (Policy Think Tank) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการวิจัยและเสนอแนะนโยบายของพรรค

นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งบทบาทของกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำนโยบายของพรรคการเมือง ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชน นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคม โดยจากการสอบถามในมุมมองของพรรคการเมือง พบว่า พรรคการเมืองจะเข้าไประดมความคิดเห็นและสอบถามความต้องการของประชาชน และส่งผ่านความคิดเห็นและความต้องการนั้น ๆ ผ่านมายังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ รวมถึงพรรคการเมืองได้มีการระดมความคิดเห็นของประชาชนผ่านเวทีเสวนา การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในส่วนของนักวิชาการ พรรคการเมืองจะให้นักวิชาการจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำวิจัยเชิงนโยบาย และขอคำแนะนำและความคิดเห็นประเด็นเชิงนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ฯ ส่วนหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในลักษณะของการให้ข้อมูลและพรรคตัดสินใจว่าจะดำเนินการใช้ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐอย่างไร รวมถึงให้อดีตข้าราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอีกด้วย และบทบาทของภาคประชาสังคมต่อการกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง นั้น เน้นการรับฟังและระดมความคิดเห็นจากกลุ่มภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชน รวมถึงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและเวทีเสวนาเฉพาะประเด็น และยังมีช่องทางในการรับเรื่องราวร้องเรียนจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายของพรรคอีกด้วย

2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง นั้น ผู้ศึกษาจะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีนโยบายสาธารณะ “วงจรรอบนโยบายสาธารณะ” (Policy Cycle) ที่ Anderson ได้ให้ไว้อย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนจำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) การก่อรูปนโยบาย (Policy Formulation) การตัดสินใจนโยบาย (Policy Decision) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) และการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมืองแต่ละพรรคการเมืองที่ผู้ศึกษาได้กำหนดในการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 2 วงจรการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นการศึกษากระบวนการในการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้แทนจากพรรคการเมืองที่อยู่ในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ข้าราชการในระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการ ผู้ปฏิบัติงานด้านการปฏิรูประบบราชการ นักวิชาการผู้มีความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูลวัตถุประสงค์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้ แล้วจึงนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้แทนของพรรคการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค จำนวน 6 คน ได้แก่ พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคประชาธิปัตย์

ประชากรกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ข้าราชการผู้ที่อยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลไปปฏิบัติ และมีส่วนในการขับเคลื่อนงานด้านการปฏิรูประบบราชการ ในระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการ จำนวน 2 คน ได้แก่ ข้าราชการระดับบริหาร และข้าราชการระดับปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการปฏิรูประบบราชการของคณะรัฐบาลในยุคที่ผ่านมา และนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละพรรคการเมือง ได้แก่ พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคประชาธิปัตย์

2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการดำเนินงานของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบราชการ

3. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์กับผู้แทนของพรรคการเมืองผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งประกอบไปด้วย

พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคประชาธิปัตย์

4. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ทราบทุกครั้ง เมื่อสัมภาษณ์เสร็จได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาในรูปแบบรายงานการวิจัย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งเนื้อหาประเด็นการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 กระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-ended question)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาโดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาจัดกลุ่ม และสรุปภาพรวมของข้อมูลเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการจัดทำ และกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละพรรคการเมือง อุดมการณ์และแนวคิดที่มีผลต่อการกำหนดหรือไม่กำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละพรรคการเมือง วิธีการและขั้นตอนในการกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ และการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยประยุกต์ใช้แนวทาง 6 ขั้นตอนของเมาสทากาส (Moustakas, 1994) อ้างถึงใน {สมศักดิ์ บุญสาธ., 2546} ดังนี้

1) การถอดความข้อมูล (Data Transcribing) ด้วยการถอดเทปจากการสัมภาษณ์พรรคการเมือง การอ่านและทำความเข้าใจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละพรรคการเมือง

2) การจัดการข้อมูล (Data Managing) โดยการบันทึกข้อมูลกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมืองลงในไฟล์คอมพิวเตอร์ จัดหมวดหมู่ของคำตอบแบบคร่าวๆ ตามกรอบแนวคิดในวิจัยในครั้งนี้ และส่วนข้อมูลที่ยังไม่มีหมวดหมู่ที่ชัดเจน หรือมีความหมายไม่ชัดเจน จะถูกบันทึกแยกไว้ก่อนเพื่อการทำซ้ำในขั้นตอนต่อไป

3) การอ่านและการบันทึก (Reading and Memoing) ในขั้นตอนนี้เป็นการอ่านทบทวนข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับการบันทึกไว้ในไฟล์ด้วย

4) การอธิบาย (Describing) เป็นขั้นตอนที่นำกรอบแนวคิดในการวิจัยมาช่วยในการอธิบายกระบวนการในการกำหนด และจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง โดยกรอบแนวคิดจะช่วยให้เห็นกระบวนการในจัดทำและกำหนดนโยบายที่มีความชัดเจน และมีความเป็นขั้นเป็นตอน

5) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล(Classifying) นำข้อมูลกระบวนการในการกำหนด และจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง มาจัดเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน

6) การตีความหมายข้อมูล (Interpreting) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ถึงที่กระบวนการในการกำหนด และจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง โดยใช้ความรู้ และความเข้าใจ จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาจากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทราบ และเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

บทที่ 4

นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง

พรรคก้าวไกล

พรรคก้าวไกล (Move Forward Party) เป็นพรรคการเมืองไทยที่จดทะเบียนก่อตั้งพรรคเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยใช้ชื่อว่า พรรคร่วมพัฒนาชาติไทย มีการเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคพลังหลวง ใน พ.ศ. 2562 และเปลี่ยนมาใช้ชื่อปัจจุบันใน พ.ศ. 2563 ภายหลังจากที่พรรคอนาคตใหม่ถูกยุบและสมาชิกส่วนใหญ่ย้ายมาสังกัดพรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยที่มีเจตนารมณ์ในการผลักดันนโยบายที่ก้าวหน้าโดยอุดมการณ์ของพรรคก้าวไกลคือ 1) การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยที่ไม่ใช่เพียงแค่การยอมรับเสียงข้างมากที่มาจาก การเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมเท่านั้น แต่จะต้องใช้อำนาจในการบริหารประเทศอย่างเป็นประชาธิปไตย 2) การเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของประชาชนทุกคน 3) การตรวจสอบและถ่วงดุล จากองค์กรอิสระ ศาล และจากภาคประชาชน ที่ต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและร่วมตรวจสอบได้ เพื่อให้ประเทศปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจโดยมิชอบ 4) การต่อต้านการรัฐประหาร

ภาพที่ 3 ป้ายหาเสียงด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคก้าวไกล

หมายเหตุ. จาก “มองต่างมุม : แบ่งเขตเลือกตั้ง กทม.ใหม่ ทำลายความสัมพันธ์ประชาชน-ผู้แทน?”

นับตั้งแต่ก่อตั้งพรรคก้าวไกลมานั้น พรรคได้ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของไทยมาโดยตลอด เนื่องจากพรรคมองว่า ปัญหาของระบบราชการมีความเชื่อมโยงกัน เช่น การทุจริตของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีความเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพของระบบราชการ อย่างไรก็ตามการที่ระบบราชการอยู่ภายใต้กรอบของกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้การปฏิบัติงาน มีความล่าช้า ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็จะใช้ช่องโหว่ตรงนี้ เป็นโอกาสในการทุจริตเรียกรับส่วน สิบบนจากประชาชนผู้มาใช้บริการ เพื่อให้ได้รับการบริการที่รวดเร็ว ไม่ต้องรอคิวเหมือนชาวบ้าน เป็นต้น และนโยบายในการปฏิรูปกองทัพ ภายใต้หลักการกองทัพต้องอยู่ภายใต้รัฐบาลพลเรือน ลดขนาดกองทัพให้เล็กลง ยกเลิกการเกณฑ์ทหาร และเปลี่ยนเป็นระบบสมัครใจ แทนตลอดจนนโยบายด้านการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น

ในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคอนาคตใหม่ (พรรคก้าวไกล) มีนโยบายปฏิรูปกองทัพ เปิดข้อมูลรัฐ ให้ประชาชน ซึ่งก็ไม่ค่อยจะแตกต่างนักจากนโยบายที่พรรคก้าวไกลใช้ในการหาเสียง ในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2566 โดยพรรคก้าวไกลได้นำเสนอนโยบายการปฏิรูประบบราชการแบ่งออกเป็น 3 ด้าน จำนวนทั้งสิ้น 23 นโยบาย ภายใต้แนวคิด “ราชการไทยก้าวหน้า” ดังนี้

- 1) รัฐโปร่งใส ไร้กลโกง ทุกคนตรวจสอบได้
 - 1.1) เปิดข้อมูลรัฐทันที ประชาชนเป็นเจ้าของ
 - 1.2) ระบบจับโกงอัจฉริยะ
 - 1.3) โครงการ "คนโกงวงแตก" จูงใจให้คนที่คิดจะโกง ระแวงกันเอง
 - 1.4) โครงการ "แฉโกง ปลอดภัย ได้เงิน"
 - 1.5) ตัวแทนจับโกงจากประชาชน
 - 1.6) ห้ามใช้เงินหลวง โพรโมทตัวเอง
 - 1.7) ป.ป.ช. ยึดโยงประชาชน
- 2) “ข้าราชการทำงานฉับไว คุ่มค่าภาษีประชาชน”
 - 2.1) ทุกบริการภาครัฐ ผ่านมือถือ
 - 2.2) ร้องเรียนไม่ต้องไม่เจียบ โปร่งใส ทุกขั้นตอน
 - 2.3) สวัสดิการ โอนเข้าอัตโนมัติ ไม่ต้องรอ ไม่ต้องลงทะเบียน
 - 2.4) ยกเลิกใบอนุญาต 50% ยกเลิกทุกกฎหมายที่เป็นอุปสรรค
 - 2.5) รู้ผลใบอนุญาตใน 15 วัน

- 2.6) ยกเครื่องประเมินข้าราชการ ทำงานดี ข้าราชการได้ดี ประชาชนได้ดี
- 2.7) ปลดล็อกส่วนกลาง ข้าราชการทีมไทยแลนด์ ทลายกำแพงระหว่างกระทรวงกรม
- 2.8) งบประมาณปรับทันใจ จัดทำใหม่จากศูนย์ในทุกๆปี (zero-based budgeting)

3) “ตำรวจของประชาชน พิชัยทัศน์ตำรวจ”

- 3.1) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ยึดโยงประชาชน ผ่านสภาผู้แทนราษฎร
- 3.2) ผู้ตรวจการตำรวจ ประชาชนมีช่องทางร้องเรียนตำรวจได้
- 3.3) จังหวัด-ตำรวจ ร่วมรับใช้ประชาชน
- 3.4) เต็บโต-โยกย้าย เป็นธรรม ปราศจากตัว-เส้นสาย โยกย้าย
- 3.5) ลดภาระงานให้พนักงานสอบสวน แบ่งงานให้สายอื่น
- 3.6) ตำรวจหญิงทุกสถานี เต็บโตเป็น ผบ.ตร. ได้
- 3.7) คืบผมให้ตำรวจ ไม่บังคับเกรียน
- 3.8) คุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรี ตำรวจทุกระดับ

4) “ปฏิรูปกองทัพ”

- 4.1) ลดกำลังพลในภาพรวมลง 30-40% ซึ่งประกอบไปด้วย
 - ลดจำนวนทหารกองประจำการหรือพลทหาร
 - การลดจำนวนนายพลเหลือ 400 นาย
- 4.2) ควบรวมสำนักปลัดกลาโหมเข้ากับกองบัญชาการกองทัพไทย
 - กำหนดให้ทุกเหล่าทัพใช้ผู้ช่วยทูตทหารร่วมกัน
 - ลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานอื่นๆ (เช่น ธุรการ งานวิจัย ส่งกำลังบำรุง)
 - โอนภารกิจ-งบที่ไม่เกี่ยวกับการทหาร (เช่น สร้าง-ซ่อมถนน พัฒนาแหล่งน้ำ)

ให้หน่วยงานพลเรือนที่เกี่ยวข้อง และทำเรื่องขอใช้กำลังพลหากมีความต้องการเป็นกรณี

พรรคเพื่อไทย

พรรคเพื่อไทย เดิมคือ พรรคไทยรักไทย ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 14 กรกฎาคม 2541 นำโดย พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดย พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในระยะเวลาตั้งแต่ ปี 2544 – 2549 ซึ่งรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ชุดนี้ มีเป้าหมายในการปฏิรูประบบราชการเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยอันมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างความเป็นธรรม และการขจัดปัญหาการทุจริตในระบบราชการ ซึ่งประเด็นด้านการปฏิรูประบบราชการดังกล่าว ถูกกำหนดอยู่ในหมวดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ดังที่คณะรัฐมนตรี พ.ต.ท.

ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาในการบริหารราชการไว้ ในวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2566 ทั้งสิ้น 5 ประการ ดังนี้ (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร, 2544)

(1) ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและมีโครงสร้างที่กระชับเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเร่งตรากฎหมายเพื่อปรับโครงสร้างกระทรวง ทบวงกรม เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

(2) ปรับปรุงบทบาทของภาครัฐจากผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติและควบคุมมาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชนและประชาชน โดย ส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการปฏิรูประบบ ราชการ เพื่อวางแนวทางดำเนินการให้ชัดเจนและต่อเนื่อง

(3) ปรับกระบวนการบริหารราชการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน พร้อมกันนี้จะปรับปรุง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริง

(4) เร่งพัฒนาคุณภาพของข้าราชการให้มีทัศนคติที่เอื้อต่องานบริการประชาชนรวมทั้ง ทบทวนกฎหมายระเบียบ ขั้นตอน และวิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารราชการมีความ ยืดหยุ่นมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการประเมินผลที่เป็นระบบและเป็นธรรม

(5) เร่งรัดการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำและจัดสรรงบประมาณ ให้เป็นเครื่องมือในการ จัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ประเทศ และส่งเสริมให้กระทรวง ทบวงกรมมีบทบาทในการตัดสินใจมากขึ้น พร้อมทั้ง จัดให้มีระบบควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร ยังมีนโยบายด้านการส่งเสริมการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งส่งเสริมความเป็นอิสระของท้องถิ่นในการจัดการด้านงบประมาณ การแสวงหารายได้ ของตนเอง เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และตรวจสอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของตนเอง พร้อมทั้ง ยังมีนโยบายด้านการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริต ที่มีมาตรการลงโทษทางกฎหมายอย่างเข้มข้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริต และมีการปฏิรูปกระบวนการจัดและใช้งบประมาณ และระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการอนุมัติงบประมาณ

จากผลการดำเนินงานของรัฐบาล พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบราชการ นั้น ได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการร่วม (One Stop Service) เพื่อให้การบริการประชาชน มีความสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น ในลักษณะของเคาน์เตอร์ให้บริการประชาชนในชุมชน ซึ่งศูนย์บริการร่วมดังกล่าว ประชาชนสามารถที่จะติดต่อขอทำบัตรประชาชน บัตรทอง 30 บาท การแจ้งของหาย ฯลฯ ได้ โดยที่ประชาชนไม่ต้องเดินทางไปทำการอำเภอตามภูมิลำเนาของตนเองอย่างเดียว หรือหน่วยงานที่ให้บริการของรัฐ มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ เช่น ระบบการบริหารการเงิน การคลัง ภาครัฐว่าด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information System : GFMS) การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic government procurement : E-GP) การส่งเสริมให้ส่วนราชการจัดทำเว็บไซต์ เป็นต้น

ในยุคที่พรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ภายใต้การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ก็ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการ โดยในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภาในวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554 ได้กำหนดประเด็นด้านการปรับปรุงและพัฒนาระบบราชการในข้อที่ 8 นโยบายด้านการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร, 2554)

(๑) พัฒนาระบบราชการอย่างต่อเนื่อง เน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ในระดับชาติอย่างมีวิสัยทัศน์และมุ่งผลสัมฤทธิ์นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้บทบาทและภารกิจของหน่วยงานภาครัฐมีความกระชับ มีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เหมาะสมกับสถานการณ์ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับการบริการประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

(๒) เสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบการบริหารงานแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง ยกกระชับสมรรถนะของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐพัฒนาและส่งเสริมรูปแบบโครงสร้าง และระบบการบริหารงานใหม่ที่มีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูง

(ก) พัฒนาและส่งเสริมระบบการบริหารงานบุคคลภาครัฐโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สามารถประเมินผลงานได้ด้วยระบบคุณธรรม และให้หลักประกันความมั่นคงบนพื้นฐานของความรู้ความสามารถและผลงานสาธารณะ ตลอดจนปรับปรุงพัฒนาทัศนคติวิถีคิด และวิถีปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน

(ข) พัฒนาสมรรถนะของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการและการส่งมอบบริการสาธารณะโดยจะเน้นการพัฒนาข้าราชการในตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและสร้างผู้นำ นำการเปลี่ยนแปลงในระบบราชการ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ดีขึ้นเพื่อให้สามารถดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี

(ค) เสริมสร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลให้แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และพัฒนาความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างจริงจังเพื่อให้ข้าราชการเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชน โดยปรับปรุงกฎหมายให้มีการเปิดเผยบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งระดับสูงและตำแหน่งที่มีอำนาจมาก

(ง) สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถให้บริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตามความคาดหวัง รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลาย ๆ แห่งร่วมกันจัดบริการสาธารณะบางประการ ซึ่งโดยสภาพหรือเพื่อประสิทธิภาพ ควรที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องร่วมกันทำ โดยคำนึงถึงความจำเป็น และความเหมาะสมตามศักยภาพของท้องถิ่น ให้มีการเชื่อมโยงและบูรณาการภารกิจกับแผนชุมชนและแผนระดับต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อเป็นฐานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ปรับปรุงการจัดระบบความสัมพันธ์ของราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีความเหมาะสม

(จ) พัฒนาระบบราชการให้เป็นระบบที่โปร่งใสขึ้นโดยการวางระบบการตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาระบบการติดตาม เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างตลอดจนการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินให้เกิดความสุจริต และมีประสิทธิภาพ

(๘) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น รวมทั้งให้ประชาชนมีโอกาสแสดงประชาทัศน์ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่บรรลุตามเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาจากนโยบายการปรับปรุงและปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลเพื่อไทยภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จะเห็นได้ว่า รัฐบาลพรรคเพื่อไทยได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบราชการเป็นอย่างมาก โดยนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคเพื่อไทยในยุคของ 2 นายกรัฐมนตรีที่กล่าวมานี้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้ ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปพอสังเขป ได้แก่ 1) ระบบราชการเป็นองค์กรที่สามารถรองรับต่อพลวัตของความเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มากระทบ 2) ระบบราชการมีโครงสร้างที่กระชับ มีขนาดคล่องตัว มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการของท้องถิ่น 3) ระบบราชการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการภายในองค์กร และการให้บริการประชาชน 4) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ 5) ภาครัฐมีความโปร่งใสเป็นธรรม โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐ

ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 นายชัยเกษม นิติสิริ ผู้ได้ถูกเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี ฯ พรรคเพื่อไทย ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ภายใต้แนวคิดการปฏิรูประบบราชการทั้งระบบให้กลับมามีหัวใจเป็นประชาชน ซึ่งสามารถสรุปไปประเด็นนโยบายมาได้ ดังต่อไปนี้

จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(๑) นโยบายรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) มุ่งยกระดับหน่วยงานราชการเป็นดิจิทัลเพื่อประชาชน เพิ่มความโปร่งใส และประสิทธิภาพของภาครัฐ เพื่อเปลี่ยนจาก “รัฐอุปสรรค” เป็น “รัฐสนับสนุน” เพื่อให้ภาคเอกชน และประชาชน เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ไปพร้อมๆ กับหน่วยงานราชการ และเป็นการลดช่องว่างของการทุจริต

(๒) นโยบายการสร้าง One Stop Service สำหรับการให้บริการภาครัฐ การขออนุญาต อนุมัติต่างๆจะต้องง่ายสะดวกอยู่ในแพลตฟอร์มเดียว

(๓) นโยบายการลดดุลพินิจเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยสร้างกฎเกณฑ์ชัดเจนโดยใช้ระบบเข้ามาเป็นตัวจุด เช่น การใช้ Smart Contract เพื่อลดโอกาสในการทุจริต กำหนดระยะเวลาในการอนุมัติให้แน่นอน เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และตัดปัญหาการเตะถ่วงและปิดช่องการเรียกเก็บค่าอนุมัติ

(๔) นโยบาย Central Bank Digital Currency (CBDC) และเดินหน้าพัฒนาร่วมกันธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นแพลตฟอร์มเปิดสำหรับทุกคน เพื่อยกระดับระบบการเงินของประเทศเพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัล

(๕) นโยบาย “Open Government” เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานราชการได้ในทุกภาคส่วน

(๖) นโยบาย "พัฒนากองทัพ"

- เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกณฑ์ทหารเป็นแบบสมัครใจ
- ปรับปรุงการฝึกนักศึกษาวิชาทหารหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนให้เป็นแบบสร้างสรรค์
- ลดกำลังพลนายทหารชั้นสัญญาบัตรระดับสูง และกำหนดอัตรากำลังกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.)
- ปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมให้ทันสมัย โปร่งใสตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับรูปแบบและความเสี่ยงของภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- นำพื้นที่ของหน่วยทหารที่เกินความจำเป็นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยเฉพาะการใช้เพื่อการเกษตร พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุข เพิ่มความสมบูรณ์ให้ระบบนิเวศ

(๗) นโยบายการกระจายอำนาจด้วย "ผู้ว่า CEO"

พรรคเพื่อไทยกล่าวว่า ผู้ว่า CEO เป็นไปเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานในแต่ละจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ โดยรัฐบาลจะเป็นผู้สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ และการเลือกผู้บริหารท้องถิ่นเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น

จากนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าพรรคเพื่อไทยให้ความสำคัญกับการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิรูป และพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการ ทั้งนี้เป้าหมายของการปฏิรูประบบราชการยังคงมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง และมุ่งพัฒนาการให้บริการประชาชนให้

มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว มากยิ่งขึ้น ผ่านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนประเด็นด้านการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

พรรคภูมิใจไทย

พรรคภูมิใจไทยก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2551 มีนายพิพัฒน์ พรมวราภรณ์ เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก และนายมงคล ศรีอ่อน เป็นเลขาธิการพรรคคนแรก ต่อมาเมื่อปลายปี 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ โดยการเปลี่ยนชื่อทางการเมืองของกลุ่มเพื่อนเนวินที่หันมาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ในการจัดตั้งรัฐบาลภายหลังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีจากพรรคพลังประชาชนพ้นจากตำแหน่ง และยุบพรรคพลังประชาชน ซึ่งจากการที่พรรคภูมิใจไทยได้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์นั้น ส่งผลให้พรรคได้โอกาสเข้ามาดูแลกระทรวงสำคัญ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงคมนาคม

ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 พรรคภูมิใจไทยได้นำเสนอนโยบายอย่างเช่น กัญชาเสรี การเพิ่มเงินเดือนให้ อสม. และ Uber เสรี ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากยิ่งขึ้น (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และสตีเฟน ธนานิธิโชติ, 2563)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาจนถึงการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 พรรคภูมิใจไทยยังไม่มีกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

พรรคพลังประชารัฐ

ภายหลังการรัฐประหารในปี 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และคณะรัฐประหารของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เข้าบริหารประเทศ ยาวนานกว่า 5 ปี จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ซึ่งมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นเสมือนกรอบทิศทางในการบริหารประเทศ ภายใต้วิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประเทศไทยจะใช้โมเดลที่เรียกว่า ประเทศไทย 4.0 ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปถึงเป้าหมาย โดยใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Innovation - Driven) ซึ่งการที่จะไปถึงเป้าหมายดังกล่าวได้ ระบบราชการ จำเป็นจะต้องปรับตัวให้รองรับ และส่งเสริมต่อโมเดลประเทศไทย 4.0 ดังนั้นจึงเป็นที่มาของแนวคิด การปฏิรูประบบราชการ 4.0 โดยจะต้องสร้างให้ระบบราชการ เป็นที่พึง และไว้วางใจของประชาชนได้ (Credible & Trusted Government) ซึ่งเป้าหมายของการเป็นระบบราชการ 4.0 คือ หน่วยงานราชการจะต้องมีความเปิดกว้าง และเชื่อมโยง (Open and Connected Government) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric Government)

และมีขีดสมรรถนะสูง และทันสมัย (High Performance Government) ซึ่งการที่ภาครัฐหรือหน่วยงานราชการจะไปถึงเป้าหมายการเป็นที่พึงและที่ไว้วางใจของประชาชนได้นั้น จะต้องอาศัย การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล (Digitalization) และ นวัตกรรม (Innovation) มาใช้ในการบริหารจัดการ และการให้บริการประชาชน และอาศัยการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐเอง และการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชน และภาคส่วนอื่นๆในสังคม (Collaboration) (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2560)

ซึ่งการเกิดขึ้นของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และระบบราชการ 4.0 เกิดขึ้นในยุคของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก่อนการกำเนิดขึ้นของพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งพรรคพลังประชารัฐเกิดขึ้นในห้วงขณะของการเลือกตั้ง 2562 ตามเจตนารมณ์ที่บ้างก็บอกว่าเพื่อเป็นการสานต่ออำนาจของพลเอกประยุทธ์ ซึ่งในท้ายที่สุดพรรคพลังประชารัฐก็ได้เสนอชื่อ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพียงคนเดียวเป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี และพรรคพลังประชารัฐได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลในปี 2562 ร่วมกับพรรคการเมืองอื่นอีก 19 พรรค

คณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ให้ถ้อยแถลงต่อรัฐสภาในวันพฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม 2562 เกี่ยวกับการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ มุ่งที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการให้บริการของภาครัฐ และการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นธรรม และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการดำเนินการ ดังนี้ (คำแถลงนโยบายคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2562)

จ.พ.ล.ก.ร.น.ม.ท.ว.ท.ย.ล.ย.

(๑) พัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ โดยพัฒนาให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม มีความยืดหยุ่นคล่องตัวและเหมาะสมกับบริบทของประเทศ รวมทั้งจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีขนาดที่เหมาะสมด้วย เพื่อให้สามารถรองรับกับโครงสร้างหน่วยงานและภารกิจงานที่เปลี่ยนแปลงไป พัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่รัฐให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

(๒) ปรับเปลี่ยนกระบวนการอนุมัติอนุญาตของทางราชการที่มีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจและดำเนินชีวิตของประชาชนให้เป็นระบบดิจิทัลและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ พร้อมทั้งพัฒนาโปรแกรมออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐได้อย่างทันทีและทุกเวลา

(ก) พัฒนาระบบข้อมูลขนาดใหญ่ในการบริหารราชการแผ่นดินที่มีระบบการวิเคราะห์และแบ่งปันข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ข้อมูลขนาดใหญ่ในระบบบริการประชาชนที่เป็นไปตามความต้องการเฉพาะตัวบุคคลมากขึ้น

(ข) เปิดเผยข้อมูลภาครัฐสู่สาธารณะ โดยหน่วยงานของรัฐในทุกระดับต้องเปิดเผยและเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกัน ทั้งในระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองและระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจถึงสถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศที่มีความซับซ้อน ปรับเปลี่ยนให้เป็นการทำงาน

(ค) ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาข้าราชการ บุคลากร และเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติและเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง พร้อมกับยึดมั่นในหลักจริยธรรมและธรรมาภิบาล มีสมรรถนะและความรู้ความสามารถพร้อมต่อการปฏิบัติงาน ดำเนินการปรับปรุงสวัสดิภาพชีวิต

(ง) พัฒนากลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการสาธารณะและการตรวจสอบภาครัฐ โดยการสร้างความเข้าใจถึงหลักการบริหารราชการขั้นพื้นฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาอุปสรรคและลดข้อจำกัดของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม องค์กรภาคประชาสังคม และเอกชน สามารถเข้ามาดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์และมีบทบาทในการพัฒนาบริการสาธารณะในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ภาครัฐในทุก ๆ ด้าน

(จ) ปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย เพื่อเอื้อต่อการทำธุรกิจและการใช้ชีวิตประจำวัน

๗.๑ ปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ การอำนวยความสะดวก ต้นทุนค่าใช้จ่ายกฎหมายกฎ และระเบียบต่าง ๆ ของภาครัฐ ให้สามารถสนับสนุนและเอื้อต่อการประกอบธุรกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงบริบทต่าง ๆ

๗.๒ ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐจัดให้มีสนามทดลองแนวคิดทางธุรกิจ ผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ และการพัฒนาปรับปรุงกฎระเบียบให้ทันสมัยต่อไป

๗.๓ ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เสรีและเป็นธรรม โดยกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้าและติดตามพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการผูกขาด

อย่างใกล้ชิด บังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็วและเสมอภาคของประชาชน

๘. กระจายอำนาจ ความรับผิดชอบและเพิ่มบทบาทการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมบทบาทของเอกชนและชุมชนในการให้บริการสาธารณะ โดยเร่งพัฒนาองค์กรและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพและมีความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในการบริหารและการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองตามหลักธรรมาภิบาล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม พรรคพลังประชารัฐยังไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูปกองทัพ การยกเลิกการเกณฑ์ทหาร เหมือนพรรคอื่น ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า เกิดจากการที่พรรคเป็นพรรคที่เกิดขึ้นเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

พรรครวมไทยสร้างชาติ

พรรครวมไทยสร้างชาติ (United Thai Nation Party) เป็นพรรคการเมืองไทยที่จดทะเบียนในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2564 โดยมีพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค เป็นหัวหน้าพรรค และนายเอกนัฏ พร้อมพันธุ์ เป็นเลขาธิการพรรค ซึ่งคำว่า “รวมไทยสร้างชาติ” เป็นคำที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มักใช้พูด ในขณะที่เป็นนายกรัฐมนตรี ดังนั้น จึงถูกนำมากำหนดเป็นชื่อพรรค และเป็นพรรคที่เกิดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการเสนอชื่อ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ด้วยความคิดที่ว่าพรรคพลังประชารัฐจะไม่เสนอชื่อของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี อีกครั้ง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป พ.ศ. 2566 พรรครวมไทยสร้างชาติไม่ได้มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ปรากฏในการหาเสียงหรือบนเว็บไซต์ของพรรค อย่างไรก็ตาม นายพงศ์พล ยอดเมืองเจริญ ผู้สมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรครวมไทยสร้างชาติ ได้กล่าวขณะพบสื่อของ Nation TV ว่า พรรครวมไทยสร้างชาติมีนโยบายด้านการยกเลิกการเกณฑ์ทหาร ได้แก่

การแบ่งสัดส่วนทหารเกณฑ์ 30 % ทหารอาสา 70% และการเพิ่มสิทธิ สวัสดิการ มีรายได้ และให้ผู้ที่
ได้เข้ามารับการเกณฑ์ทหารได้มีโอกาสเรียนจนจบปริญญาตรี

พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคการเมืองไทยที่เก่าแก่ที่สุด ก่อตั้งโดยนายควง อภัยวงศ์ เมื่อวันที่ 5
เมษายน พ.ศ. 2489 แต่พรรคถือว่าวันที่ 6 เมษายน ซึ่งตรงกับวันจักรีเป็นวันก่อตั้งพรรค ซึ่งพรรคมี
อุดมการณ์ยึดมั่นใน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้
ระบบรัฐสภา ต่อต้านระบบเผด็จการและอำนาจนิยมทุกรูปแบบ

การปฏิรูประบบราชการของไทยเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในยุคของรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจ
ยุทธ ที่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการขึ้น โดยออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่า
ด้วยการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2540 และจัดทำแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ (พ.ศ. 2540
– 2544) ขึ้น ซึ่งภายหลังจากที่นายชวน หลีกภัย และคณะรัฐมนตรี ได้เข้ามาจัดตั้งรัฐบาลในยุคต่อมา
(พ.ศ.2541-2544) ก็ได้สานต่อการดำเนินงานด้านการปฏิรูประบบราชการตามแผนแม่บทจาก
รัฐบาลชุดที่แล้ว โดยนโยบายที่พรรคได้แถลงต่อรัฐสภา ดังนี้ (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนาย
อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ,25)

(๑) ปรับปรุงและเร่งรัดการตัดโครงสร้างและระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไป
ตามรัฐธรรมนูญ

(๒) ปรับปรุงระบบงานราชการและรัฐวิสาหกิจให้เป็นระบบเปิดโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

(๓) ปรับปรุงคุณภาพข้าราชการในการทำงานโดยเน้นผลงาน การมีคุณภาพ ความซื่อสัตย์
สุจริต การมีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน และมีความเป็นกบฏในการปฏิบัติหน้าที่ ทำงาน
คุ้มค่ากับผลตอบแทน โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและการส่งเสริมขวัญกำลังใจข้าราชการ

(๔) ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในวงราชการและวงการเมือง
โดยมีการออกกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกฎหมาย
ว่าด้วยการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๕) เร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ
รวมถึงดำเนินการปรับปรุงรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มี 4 รูปแบบ ได้แก่ องค์กร
บริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล การปกครองรูปแบบพิเศษ (เมืองพัทยา)

(๖) ลดบทบาทการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยรัฐ และให้เอกชนไปทำร่วมกับรัฐหรือทแทน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน และลดการผูกขาดโดยรัฐ

(๗) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างของกองทัพ ให้มีขนาดที่กะทัดรัด มีความทันสมัย พร้อมทั้งสนับสนุนด้านการส่งเสริมทั้งสวัสดิภาพ และศักยภาพของกำลังพล

ผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูประบบราชการสมัยนายชวน หลีกภัย

ด้านการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่มีการกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน และการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างชัดเจน ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น โดยให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) โดยแบ่งคณะกรรมการดังกล่าวออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการกลางข้าราชการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ก.อบจ.) คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.) และคณะกรรมการพนักงานส่วนตำบล (ก.อบต.) ทั้งนี้ เพื่อลดการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลไปสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ด้านการถ่ายโอนภารกิจให้เอกชนและองค์กรมหาชน

คณะรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัยได้มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติองค์กรมหาชน พ.ศ. 2542 โดยได้มีการจัดตั้งองค์กรมหาชนขึ้นจำนวน 12 แห่ง เช่น สำนักงานปฏิรูปการศึกษา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ฯลฯ (เศก ทองไฉ่ผา, 2548)

ด้านการปฏิรูปโครงสร้างภายในระบบราชการ

การยุบเลิกตำแหน่งลูกจ้างประจำที่หมดความจำเป็น และให้ใช้วิธีการจ้างเหมา (Contracting out) การระงับหรือชะลอการจัดตั้งหรือขยายหน่วยงานใหม่ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ และให้ส่วนราชการระงับการขอจัดตั้งหน่วยงานใหม่

นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการในการเลือกตั้ง 2566

1. ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน รองรับการกระจายอำนาจ และการถ่ายโอนภารกิจงบประมาณและบุคลากรไปยังราชการส่วนท้องถิ่น

2. เร่งนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐทุกประเภท โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกในการบริการประชาชน ปรับปรุงบริการภาครัฐให้เป็นรูปแบบออนไลน์ทั้งกระบวนการ

ลดขั้นตอนบริการ จัดทำฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและเอกสารพื้นฐานได้

3. ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ โดยยกระดับจิตสำนึกพนักงานภาครัฐให้เกิดทัศนคติที่ดีในการให้บริการประชาชน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยราชการ ในการปฏิบัติภารกิจที่ตอบสนองนโยบายรัฐบาล และความต้องการของประชาชน

4. แยกหน่วยงานกำหนดนโยบาย ออกจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยหน่วยงานราชการในส่วนกลาง จะทำหน้าที่กำหนดนโยบาย การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการปฏิบัติงาน การกำกับ ตรวจสอบ ควบคุม ดูแล สนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรและเครื่องมือต่าง ๆ

5. กำหนดให้หน่วยงานที่มีลักษณะการทำงานด้านการวิจัย พัฒนา งานที่เป็นการวิเคราะห์วางแผนกำหนดมาตรฐานกลาง ให้จัดตั้งในรูปขององค์การมหาชน หรือหน่วยงานอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการและไม่ยึดติดกับระเบียบ กฎเกณฑ์ และแบบธรรมเนียมที่ไม่ทันกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

6. แยกหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดซื้อบริการ กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดทำและส่งมอบบริการให้กับหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน และให้มีการตรวจสอบในด้านคุณภาพของสินค้าและบริการที่ดีขึ้น

7. นำเกณฑ์ความสำเร็จด้านความโปร่งใส และการยึดหลักธรรมาภิบาลมาเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการทำงานในทุกหน่วยงาน

8. สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจของประชาชน พร้อมกับสนับสนุนการสร้างค่านิยมที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัด และถูกต้อง ซอบธรรม

9. ปรับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน และสิทธิประโยชน์ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานตามสายอาชีพที่เหมาะสม เป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

10. ยุบรวม หรือแยก กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยราชการ และอาศัยกลไกนอกกระบวนราชการให้เกิดการทำหน้าที่อย่างเหมาะสมคล่องตัวสอดคล้องต่อภารกิจการพัฒนาประเทศ สามารถแก้ไขปัญหาตอบสนองผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอผลการศึกษาระบบการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ราย แบ่งออกเป็น ผู้แทนจากพรรคการเมืองที่มีบทบาทในกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค จำนวนทั้งหมด 6 ราย (พรรคละ 1 ราย) จากพรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคประชาธิปัตย์ และข้าราชการในระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการพัฒนาและปฏิรูประบบราชการ และผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลแบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างผู้ถูกสัมภาษณ์ จากชุดคำถามดังต่อไปนี้

- 4.1 อุดมการณ์ของพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการหรือไม่ อย่างไร
- 4.2 พรรคการเมืองมีกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการอย่างไร
- 4.3 พรรคการเมืองใช้กลไกใดเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ
- 4.4 ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ที่ผ่านมา นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละรัฐบาลไม่ประสบความสำเร็จ และไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้

ผลการศึกษา

- 4.1 อุดมการณ์ของพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการหรือไม่ อย่างไร

พรรคก้าวไกล

พรรคก้าวไกล เป็นพรรคฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยที่มีเจตนารมณ์ในการผลักดันนโยบายที่ก้าวหน้า โดยอุดมการณ์ของพรรคก้าวไกลคือ 1) การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยที่ไม่ใช่เพียงแค่การยอมรับเสียงข้างมากที่มาจากเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรมเท่านั้น แต่จะต้องใช้อำนาจในการบริหารประเทศอย่างเป็นประชาธิปไตย 2) การเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของประชาชนทุกคน

- 3) การตรวจสอบและถ่วงดุล จากองค์กรอิสระ ศาล และจากภาคประชาชน ที่ต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและร่วมตรวจสอบได้ เพื่อให้ประเทศปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจโดยมิชอบ
- 4) การต่อต้านการรัฐประหาร

จากการสัมภาษณ์นายวรภพ วิริยะโรจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล กล่าวว่า เป้าหมายในการปฏิรูประบบราชการของพรรคนั้น คือความต้องการที่จะให้เกิดการใช้งบประมาณภาครัฐที่มาจากภาษีของประชาชนให้คุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด โดยพรรคก้าวไกลยึดถือหลัก 2 ประการ ซึ่งเปรียบเสมือนทิศทางที่ใช้ประกอบการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ คือ ประสิทธิภาพ และความโปร่งใส โดยประสิทธิภาพ ของพรรค แบ่งออกเป็นองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) *หลักทำเท่าที่จำเป็น* มาในลักษณะของนโยบาย Regulatory Guillotine คือการเลือกที่จะไม่ทำอะไร ยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็น บางภารกิจที่รัฐไม่ควรทำก็ไม่ต้องทำ 2. *หลักความคุ้มค่า* พรรคก้าวไกลมีนโยบาย zero-based budgeting กล่าวคือ เป็นการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า งบประมาณต้องเริ่มทำจากศูนย์ทุกปี ทุกปีทุกหน่วยงานราชการจะต้องมาเริ่มต้นเสนอโครงการใหม่เพื่อของบประมาณ และจะมีการพิจารณาถึงประโยชน์ และความคุ้มค่าของโครงการ ซึ่งงบประมาณที่ได้นั้น จะไม่ใช้การเขียนโครงการและอิงกับงบประมาณปีก่อนหน้า 3. *การกระจายอำนาจ* พรรคก้าวไกลต้องการให้ ทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามากำหนดความต้องการ และให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของแต่ละพื้นที่ มากกว่าที่จะให้ราชการส่วนกลางเป็นคนตัดสินใจแทนทุกจังหวัด จึงนำไปสู่การกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงอาจอนุมานได้ว่าอุดมการณ์ของพรรคก้าวไกลที่เป็นฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย ที่ยึดมั่นในหลักความโปร่งใส เป็นธรรม สิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนและทุกกลุ่มในสังคม การต่อต้านการรัฐประหาร มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากแนวโน้มในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค ที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และเจตนารมณ์ของความเป็นพรรคการเมืองฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยตามที่พรรคได้วางไว้ทุกข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่พรรคอื่นๆ แทบจะไม่หยิบมาพูดถึง และลงลึกในรายละเอียดเหมือนพรรคก้าวไกล คือการปฏิรูปตำรวจและกองทัพ ซึ่งพรรคเองก็ได้กำหนดนโยบายดังกล่าวไว้ และมีรายละเอียดแยกย่อยว่าจะแก้ไขอะไรบ้าง และมีวิธีการอย่างไรบ้าง โดยผู้แทนของพรรคกล่าวว่า นโยบายด้านนี้มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และเจตนารมณ์ในการปฏิรูประบบราชการของพรรคด้านประสิทธิภาพ ยกตัวอย่าง กองทัพพาณิชย์ ที่กองทัพมีธุรกิจสนามกอล์ฟ ฯลฯ จึงเป็นที่มาของการตั้งคำถามถึงความเหมาะสมในแง่ที่ว่า มันเหมาะสมแล้วหรือไม่ที่ กองทัพหรือทหาร ที่ว่าเป็นรั้วของชาติ เป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคง และสงบสุขของประเทศชาติและประชาชน ได้รับเงินเดือนที่มาจาก

ภาษีของประชาชน มีการดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์ เพื่อหารายได้เข้าองค์กรของตนเอง แต่ไม่มีการเปิดเผยว่ารายได้ที่ได้รับนั้น นำไปไหน และไปใช้จ่ายอย่างไรบ้าง เช่นเดียวกันกับนโยบายด้านการปฏิรูปตำรวจ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพรรคก้าวไกลในแง่ของ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยภารกิจของตำรวจคือการรักษาความสงบสุขให้ประชาชน ลดปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ดังนั้น จะทำอย่างไรให้ทรัพยากรที่จัดสรรลงไปไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล เกิดการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งก็คือการลดอาชญากรรม ให้ได้มากที่สุด ตลอดจนแก้ไขปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายการซื้อตัว และส่วย อีกด้วย

พรรคเพื่อไทย

พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคฝ่ายเสรีอนุรักษนิยม โดยพรรคมีอุดมการณ์ดังต่อไปนี้ 1) ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ยึดถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยมุ่งมั่นในการสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริง ต่อต้านเผด็จการทุกรูปแบบ 3) ยึดมั่นในการพัฒนาที่ยั่งยืนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ ขจัดการผูกขาด สร้างความรุ่งเรือง และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพิ่มพูน ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 4) ขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจการเมือง สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 5) มุ่งมั่นพัฒนาพรรคให้เป็นสถาบันการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง 6) มุ่งมั่นสร้างระบบการเมืองของประเทศให้เป็นการเมืองของประชาชนเป็นรัฐประชาชน มิใช่รัฐราชการ สร้างเสริมให้ประชาชนชาวไทยมีความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันบนอุดมการณ์ และวัฒนธรรมประชาธิปไตย 7) ยึดมั่นในการดำเนินการทางการเมืองด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีธรรมาภิบาล ป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ 8) มุ่งสร้างความสามัคคีปรองดองเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคล ยึดมั่นในสันติวิธีหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม และ 9) สร้างประเทศไทยให้มีบทบาทโดดเด่นและสร้างสรรค์ในเวทีโลก เคารพกฎหมาย และพันธกรณีระหว่างประเทศ สร้างสันติภาพ ความเข้าใจ ความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา

จากการสัมภาษณ์นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และประธานนโยบายพรรคเพื่อไทย พบว่า อุดมการณ์หลักของพรรคเพื่อไทย คือ “หัวใจ คือประชาชน” กล่าวคือไม่ว่าพรรคจะกำหนดนโยบายหรือดำเนินการในด้านใด ๆ ล้วนแล้วแต่จะต้องทำไปเพื่อประชาชน ซึ่งการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค พรรคเองมองว่า ระบบราชการเกิดขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการให้บริการประชาชน และการบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้รองรับต่อการพัฒนาของประเทศ ซึ่งระบบราชการยังคงมีปัญหาอยู่มากทำให้ไม่สามารถให้บริการประชาชน และจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

ได้แก่ 1) โครงสร้างระบบราชการเป็นแบบลำดับชั้นบังคับบัญชา เป็นระบบเจ้าขุนมูลนายอยู่ ซึ่ง นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ใช้คำว่า “Supreme Boss” ที่เจ้านายเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด สามารถที่จะให้คุณให้โทษแก่ข้าราชการชั้นผู้น้อยได้ ดังนั้น ข้าราชการชั้นผู้น้อยจึงมุ่งทำงานเพื่อรับใช้ เจ้านายมากกว่าการทำเพื่อประชาชน 2) โครงสร้างระบบราชการเป็นลักษณะ Process-oriented กล่าวคือมุ่งทำตามขั้นตอน กฎระเบียบ ทำให้การทำงานของข้าราชการทำไปแบบเช้าชามเย็นชาม และ 3) การที่ระบบราชการมีตัวชี้วัดที่เน้นแต่จำนวนตัวเลขไม่ได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพจริงๆ ยกตัวอย่างเช่น การที่ข้าราชการครูต้องทำโครงการเพื่อนำเสนอผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งวิทยฐานะ ซึ่งในตัวชี้วัดก็จะกำหนดเกี่ยวกับจำนวนวัสดุอุปกรณ์ในการสอน จำนวนการเขียนรายงานต่างๆ ฯลฯ ซึ่งแทบจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจจากผู้เรียนเลย เช่นเดียวกับกับ ระบบ ข้าราชการตำรวจและกองทัพ ซึ่งเป็นภารกิจของกองทัพและตำรวจคือ การรักษาความมั่นคงของ ประเทศ และความสงบเรียบร้อยให้กับประเทศชาติ และประชาชน อย่างไรก็ตาม การทำงานในที่ผ่าน มาของทั้งกองทัพ และตำรวจอาจจะยังไม่สอดคล้องกับภารกิจ ด้วยปัญหาต่าง ๆ ของระบบราชการ โดยรวมที่กล่าวมานั้น จึงเป็นที่มาของนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคเพื่อไทย อย่าง นโยบายรัฐบาลดิจิทัล เพื่อปรับปรุงการทำงานของระบบราชการให้รวดเร็ว มีฐานข้อมูลที่เชื่อมโยง ระหว่างหน่วยงาน นโยบายการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้ การปรับเปลี่ยนการเกณฑ์ทหารแบบสมัครใจ การพัฒนาระบบ ตัวชี้วัดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล ฯลฯ ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้นั้น เป้าหมายและหัวใจสำคัญของนโยบายอยู่ที่ “ประชาชน”

จากการที่พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคมีอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นสร้างให้เป็นรัฐเพื่อประชาชน มิใช่รัฐ ราชการ และมีคำขวัญว่าในการทำอะไรทุกอย่างของพรรคจะมี “หัวใจคือประชาชน” และมีนโยบายที่มุ่ง พัฒนาระบบราชการให้เป็นระบบยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า อุดมการณ์ของพรรคเพื่อไทยมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

พรรคภูมิใจไทย

พรรคภูมิใจไทยมีวิสัยทัศน์และจุดยืนคือ จะไม่จมปลักอยู่ในความขัดแย้งทางการเมือง โดย มุ่งทำการเมืองในเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่เล่นการเมืองแบบสุดโต่งไป ข้างใดข้างหนึ่ง และแนวคิดหลักของพรรคภูมิใจไทยได้เปลี่ยนจาก ‘ประชานิยม สังคมมีสุข’ มาสู่ ‘ลด อำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน เพราะท้ายที่สุด พรรคยึดเรื่องความกินดีอยู่ดีของประชาชนเป็นหลัก ประกอบกับตามข้อบังคับของพรรคภูมิใจไทย พ.ศ. 2551 นั้น ได้บัญญัติเรื่องอุดมการณ์ของพรรค ภูมิใจไทยเอาไว้ โดยเนื้อหาสาระหลักมีดังต่อไปนี้ (1) จะดำรงรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ยึดหลักการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อยกระดับการพัฒนา

เศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน โดยได้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์โลกมาประยุกต์ใช้ (3) การสร้างสถาบันพรรคการเมืองของภูมิใจไทยให้ เข้มแข็ง โดยจะต้องให้สมาชิกพรรค และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของพรรค ด้วย ซึ่งในการดำเนินงานของพรรค รวมถึงการกำหนดนโยบายจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมาย มีความโปร่งใสตรวจสอบ เป็นธรรม ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน และจะต้องเป็นไปตามข้อบังคับพรรคภูมิใจไทย พ.ศ. 2551 ด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ไทย นางสาวเพียงอ อเลาะห์วิไล ผู้แทนของพรรคภูมิใจไทย พบว่า การที่พรรคภูมิใจไทยไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ เป็นเหตุผลสืบเนื่องมาจาก พรรคให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้อง และความเดือดร้อนให้กับประชาชนมากที่สุด พรรคไม่ได้มองเรื่องการปฏิรูประบบราชการเป็นหลัก และมองว่าระบบราชการได้ถูกพัฒนาและมีความก้าวหน้าขึ้นมากแล้วเมื่อเทียบกับในอดีต มีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้กับการ ให้บริการประชาชน มีช่องทางรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และความเดือดร้อนของประชาชน อีกทั้ง ข้าราชการยุคใหม่ก็มีแนวความคิดใหม่ ๆ มีความทันสมัย พร้อมที่นำพาระบบราชการไปในทิศทางที่ดี ขึ้นอยู่แล้ว แตกต่างกับข้าราชการในอดีต พรรคจึงไม่ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบ ราชการขึ้นมาเลย รวมถึง นโยบายของพรรคหลักๆ นายอนุทิน ชาญวีรกูล หัวหน้าพรรคภูมิใจไทย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีความสนใจและให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาด้าน สุขภาพของพี่น้องประชาชนเป็นอย่างมาก จึงเป็นที่มาของนโยบายด้านสาธารณสุขของพรรคในการ เลือกตั้งทั่วไปปี 2566 ครั้งที่ผ่านมา เช่น นโยบายรักษามะเร็งฟรีทุกจังหวัด และนโยบายศูนย์ฟอกไต ฟรีทุกอำเภอ และการให้ความสำคัญกับการมีน้ำสะอาดที่ประชาชนสามารถดื่มได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า แม้ว่าพรรคภูมิใจไทยจะมีกรอบแนวทางและ อุดมการณ์หลักว่าพรรคจะทำการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ สังคม การลดอำนาจ หน่วยงานรัฐ และเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชน ฯลฯ ทว่าก็ไม่ได้มีอิทธิพลทำให้พรรคมีการกำหนด นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า เป็นผลจากปัจจัยที่มีบทบาทและ อิทธิพลสำคัญที่สุดต่อการที่พรรคจะกำหนดนโยบายด้านใดด้านหนึ่งหรือไม่ นั่น คือการตัดสินใจของ ผู้บริหารของพรรคเป็นหลักว่าจะให้ความสำคัญกับเรื่องใด และจะเลือกทำอะไรหรือไม่ทำอะไร มากกว่า

พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์ เป็นฝ่ายประชาธิปไตยเสรีอนุรักษนิยม ยึดมั่นในการธำรงไว้ซึ่งระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งพรรคยึดแนวคิดและอุดมการณ์หลักคือ จะ

ดำเนินการเมื่อดำเนินด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตต่อประชาชน โดยอาศัยหลักกฎหมาย และเหตุผลเพื่อความ ศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ มุ่งมั่นทำให้คนไทยมีความเป็นอยู่ที่ดี รวมทั้งยังมีอุดมการณ์ที่มุ่งเน้นการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยแนวคิดที่ว่า องค์กรใน ระดับท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าส่วนกลาง จึงนับได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการ ขับเคลื่อนการทำงานในระดับท้องถิ่น แก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างตรงจุด แม้ว่าพรรคสีฟ้าจะ เป็นพรรคฝ่ายเสรีอนุรักษนิยม ซึ่งหมายความว่าแนวทางในกำหนดนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ จะ เป็นในลักษณะเสรีนิยม โดยในการเลือกตั้งทั่วไป 2566 พรรคประชาธิปัตย์ก็ได้มีการกำหนดนโยบาย ด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้นมาหลายนโยบาย

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนจากพรรคประชาธิปัตย์ พบว่าอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์นั้น มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค โดยผู้แทนกล่าวว่า ในการจะ กำหนดนโยบายของพรรคนั้น จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามคำแถลงอุดมการณ์ของพรรคเป็นหลัก ทำให้เกิดเป็นนโยบายการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน การกระจายอำนาจ การ สร้างฐานข้อมูลของรัฐ การเอาเทคโนโลยีมาพัฒนาารูปแบบการให้บริการประชาชน ให้ประชาชนมี ความสะดวกมากยิ่งขึ้น ฯลฯ อย่างไรก็ตามพรรคเองมีอาจไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดของนโยบาย ออกมาว่าจะมีรูปแบบ และวิธีการในการ ดำเนินการอย่างไรบ้าง เนื่องจากพรรคพรรคมองว่าในระบบ ราชการ มีหน่วยงานอยู่เป็นจำนวนมากมากกว่า 100 หน่วยงาน จึงเป็นการยากหากจะมาเขียน ลงรายละเอียดทั้งหมดเพราะแต่ละที่ต่างก็มีปัญหาแตกต่างกัน จึงไม่สามารถใช้นโยบายแบบขนาด เดียวเหมาะกับทุกคน(One-size fits all Policy) ได้ และพรรคประชาธิปัตย์มองว่า ระบบราชการ ไม่ใช่ระบบที่เลวร้าย การจะเข้าไปปฏิรูปไม่ใช่จะต้องเข้าไปรื้อเริ่มต้นเขียนกระดานใหม่ทั้งหมด เพราะ พรรคมองว่าแกนหลักของระบบราชการยังใช้ได้อยู่ เพียงแต่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ระบบ ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ ให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

จากข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ นายพิสิฐ ลี้อาธรรม ประธานคณะกรรมการนโยบาย พรรคประชาธิปัตย์ พบว่าพรรคประชาธิปัตย์มีนโยบายด้านการปฏิรูปตำรวจเช่นกัน แต่ว่าในตัวเล่ม นโยบายภาพรวมของพรรคไม่ได้เขียนเอาไว้ และไม่ได้มีการยกขึ้นมาขู่เพื่อโฆษณาในการหาเสียง เพราะจะเป็นการลงลึกในรายละเอียดจนเกินไป ซึ่งนโยบายด้านการปฏิรูปตำรวจที่คาดว่าจะทำหาก ได้มาเป็นรัฐบาล นั้น มีดังนี้ 1) จะต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบของตำรวจ โดยให้ตำรวจบางสายงานไม่ ต้องขึ้นตรงอยู่กับผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติคนเดียว (ผบ.ตร.) เนื่องจากพรรคมองว่า การที่ตำรวจ ทุกที่ขึ้นอยู่กับส่วนกลางคนเดียวที่ไม่ได้รู้งานในแต่ละพื้นที่ ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่าง ตำรวจจราจร จะต้องเปลี่ยนมาขึ้นตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทน เพราะหน่วยงานและ ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นจะมีความเข้าใจในสภาพพื้นที่และปัญหาได้ดีกว่าการรอคำสั่งการจาก

ส่วนกลาง ทำให้การแก้ไขปัญหาจรรยาบรรณในแต่ละพื้นที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น²⁾ การสร้างค่านิยมและจิตสำนึกให้ข้าราชการตำรวจใหม่ โดยมุ่งสร้างให้ตำรวจกลับมามีจิตสำนึกและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในการพิทักษ์สันติราษฎร์ และทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ประเด็นนโยบายด้านการปฏิรูปกองทัพ พรรคประชาธิปัตย์ ไม่ได้มีนโยบายปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานภายในของกระทรวงกลาโหม และจะไม่ไปห้ามว่ากองทัพควรหรือไม่ควรจัดซื้อจัดจ้างอะไร แต่จะเป็นการเข้าไปดูงบประมาณในภาพรวม ว่าการใช้จ่ายงบประมาณนั้นมีความคุ้มค่าหรือไม่ รวมถึงไม่ได้มีการไปควบคุมกองทัพด้วยว่าจะต้องมีนายพลจำนวนมาก - น้อย แค่ไหน

จากข้อมูลดังกล่าว ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้แทนของพรรคประชาธิปัตย์ จึงทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ และสรุปได้ว่า จากการทำที่พรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการณ์ และเป้าหมาย คือการทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี จึงทำให้เกิดการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมุ่งพัฒนาระบบราชการให้มีความทันสมัย รวดเร็ว สามารถอำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ โดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ (Digitalization) ตลอดจนการมุ่งกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ด้วยความที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่มีจุดยืนทางการเมืองแบบเสรีอนุรักษนิยม ยึดมั่นในการรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า นี่อาจเป็นหนึ่งในเหตุผลหลักที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ไม่มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูปกองทัพขึ้น เนื่องจาก มองว่ากองทัพเป็นกำลังหลักในการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย จึงไม่ต้องการที่จะเข้าไปควบคุมกิจการภายในของกองทัพมากนัก

พรรครวมไทยสร้างชาติ

พรรครวมไทยสร้างชาติเป็นพรรคที่เป็นฝ่ายประชาธิปไตยแบบอนุรักษนิยม มุ่งธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการมุ่งสร้างให้ประเทศไปสู่ความเจริญ ลดความเหลื่อมล้ำ การจัดการประเพณีมิชอบ การทุจริตคอร์รัปชัน และการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ถูกต้องทุกรูปแบบ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์นายอัครเดช วงษ์พิทักษ์โรจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรครวมไทยสร้างชาติ พบว่า พรรครวมไทยสร้างชาติไม่ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ แต่จะมีนโยบายด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบราชการ ซึ่งจะเป็นการเข้าไปดูกระบวนการทำงานในแต่ละกระทรวง จะเป็นกระบวนการในแต่ละด้านไป หากได้เข้ามาเป็นรัฐบาล ซึ่งไม่ได้เป็นนโยบายในภาพรวมที่พรรคใช้ในการหาเสียง โดยส่วนใหญ่ แนวนโยบายของพรรครวมไทยสร้างชาติจะเป็นการสานต่อนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์

โอชา เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น ซึ่งพรรคไม่ได้ชูนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการเป็นหลัก เนื่องจากให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดี และปากท้องของประชาชนมากกว่า

อีกทั้ง พรรครวมไทยสร้างชาติมีนโยบายในการพัฒนากองทัพ โดยที่จะยกเลิกการเกณฑ์ทหาร และใช้ระบบสมัครใจแทน โดยจะเข้าไปพัฒนาสวัสดิการ ด้านค่าตอบแทน และความเป็นอยู่ของกำลังพลให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคคลภายนอกต้องการที่จะเข้ามาสมัครเป็นพลทหาร ฯลฯ เช่นเดียวกันกับการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรตำรวจ โดยพรรคจะเข้าไปพัฒนาโครงสร้างขององค์กรตำรวจ ในด้านของการแต่งตั้งโยกย้าย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของระบบราชการประเภทอื่นที่นอกเหนือจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงเรียบร้อย พรรคไม่ได้มองว่าเรื่องระบบราชการของพลเรือนเป็นหลักที่จะต้องชูนโยบายเพื่อพัฒนาเป็นนโยบาย

ซึ่งจากอุดมการณ์และจุดยืนของพรรครวมไทยสร้างชาติที่มุ่งธำรงรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และจากการที่พรรคมีผู้นำของพรรคที่เป็นข้าราชการทหารมาก่อน นั้น ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า นอกจากอุดมการณ์ของพรรครวมไทยสร้างชาติที่มีอิทธิพลต่อทิศทางในการกำหนดนโยบายของพรรค แล้ว การเลือกว่าจะทำหรือทำอะไรของผู้นำของพรรคก็มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของพรรคเช่นเดียวกัน ซึ่งจากการที่แคนดิเดตนายกรัฐมนตรีของพรรครวมไทยสร้างชาติเป็นพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นอดีตข้าราชการทหารระดับสูง เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดมาก่อน จึงอาจจะเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ไม่ต้องการที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการภายในของกองทัพ เนื่องจากตนเองอาจจะทราบถึงปัญหาที่ซุกอยู่ภายในองค์กรเป็นอย่างดี หรืออาจจะมองว่าสิ่งที่ตนเป็นอยู่ภายในองค์กรไม่ใช่ปัญหา และไม่ต้องการให้ตนเอง และพวกพ้องของตนเองได้รับความยุ่งยาก และในส่วนของนโยบายการพัฒนาประสิทธิภาพของกองทัพ ในด้านการเกณฑ์ทหารแบบสมัครใจแทน และเพิ่มสวัสดิการให้กับกำลังพลเป็นแรงจูงใจให้บุคคลภายนอก รู้สึกต้องการที่จะสมัครเข้ามาแทน น่าจะเกิดจากการที่ประเด็นด้านดังกล่าวในรับการพูดถึง และเป็นข้อเรียกร้องของประชาชนมานานแล้ว และเป็นเรื่องที่จะเข้าไปมีผลกระทบต่อภายในของกองทัพน้อยที่สุด จึงเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายในด้านดังกล่าวขึ้น

และในประเด็นด้านการปฏิรูประบบราชการพลเรือน และประเภทอื่น ๆ ที่พรรครวมไทยสร้างชาติไม่มี ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ว่าน่าจะเป็น เหตุผลจากการที่ผู้นำของพรรคไม่มีความรู้ ในระบบราชการประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากที่ตนเองเคยอยู่ และต้องการที่จะทำนโยบายในด้านที่ตนเองเคยทำอยู่แล้ว เช่นนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายคนละครึ่ง เพื่อให้พรรคได้รับคะแนนจากฐานเสียงที่ชื่นชอบนโยบายดังกล่าวมากกว่า

พรรคพลังประชาชน

พรรคพลังประชาชนเป็นพรรคอนุรักษนิยม มีความชัดเจนในอุดมการณ์การยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งที่จะทำให้พรรคเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาประชาธิปไตยวิถีไทย ฯลฯ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้แทนที่มีบทบาทในการทำนโยบายของพรรคพลังประชาชน กล่าวว่า พรรคพลังประชาชนมีความพยายามที่จะให้จุดยืนของพรรคอยู่ตรงกลาง ไม่ได้เอนเอียงไปทางซ้ายหรือขวาสุด ทั้งนี้ ก็เพื่อให้พรรคสามารถที่จะนำพาให้ประเทศก้าวข้ามความขัดแย้งไปได้ ในส่วนของอุดมการณ์ ผู้แทนให้ข้อมูลว่า อุดมการณ์ของพรรคแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการทุกอย่างของพรรคไม่เพียงแต่เรื่องการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ เท่านั้น โดยพรรคพลังประชาชนมีนโยบายด้านการปฏิรูป และพัฒนาระบบราชการ เช่น ระบบราชการดิจิทัล การเพิ่มอายุการเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งนโยบายที่กล่าวมานี้เป็นนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการที่พรรคพลังประชาชนมี ในการเลือกตั้งปี 2566 เพียงแต่ไม่ได้นำมาใช้ในการโฆษณาหาเสียง และประกาศให้สาธารณชนรับทราบ และนโยบายดังกล่าวไม่ใช่ในนโยบายหลักที่พรรคเน้น เนื่องจาก หัวหน้า และคณะกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่มากกว่า เพราะสิ่งสำคัญที่สุดคือความต้องการที่จะรักษาสถานะเสถียรของพรรคพลังประชาชนเอาไว้ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ปัญหา และความต้องการของประชาชนจะมีความแตกต่างกันไป เช่น ประชาชนในภาคอีสานก็จะให้ความสำคัญกับนโยบายด้านเกษตรกรรม น้ำ และพื้นที่ทำกิน เป็นต้น ในส่วนของนโยบายด้านการปฏิรูปกองทัพ พรรคพลังประชาชนไม่มีนโยบายด้านดังกล่าว

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ และสรุปได้ว่า อุดมการณ์ของพรรคพลังประชาชนที่แม้ว่าจะเป็นพรรคฝ่ายขวา แต่ก็มีความพยายามที่จะสร้างจุดยืนทางการเมืองของพรรคให้อยู่ตรงกลาง และจะก้าวข้ามความขัดแย้ง มีผลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ เนื่องจากจะมองปัญหาของประเทศในภาพรวมให้ครบทุกด้าน และระบบราชการก็เป็นหนึ่งในองคาพยพสำคัญที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่มีปัญหา อย่างไรก็ตาม การที่พรรคไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดของนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการมากนัก และไม่ได้ใช้นโยบายด้านนี้มาหาเสียง น่าจะเป็นผลมาจาก ความสนใจของหัวหน้าพรรค และคณะกรรมการบริหารที่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ แตกต่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

จากข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์นางสาววิริยา เนตรน้อย รองเลขาธิการสำนักงาน ก.พ.ร. และนางสาวณิชาภา พัดเจริญ ตำแหน่งนักพัฒนาระบบราชการปฏิบัติการ สำนักงาน ก.พ.ร. ได้ให้

ข้อมูลว่า อุดมการณ์หรือนโยบายของพรรคการเมืองที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล ไม่มีผลต่อการดำเนินงานของ ก.พ.ร. เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นหน่วยงานราชการ แต่นโยบายที่รัฐบาลเน้นย้ำและให้ความสำคัญด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ ก็จะส่งผลให้ หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการทำงานในด้านนั้น มีภารกิจเยอะมากขึ้น ซึ่งสำนักงาน ก.พ.ร. เป็นองค์การสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปและพัฒนาระบบราชการ เพื่อให้ระบบราชการเป็นระบบที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน และให้บริการประชาชน ซึ่งที่ผ่านมา แนวทางในการดำเนินงานของสำนักงาน ก.พ.ร. มุ่งเน้นหลัก ๆ คือ 1) การทำให้ระบบราชการเป็นดิจิทัล ทั้งในแง่ของกระบวนการทำงาน ฐานข้อมูล ตลอดจนการให้บริการประชาชน ให้มีความทันสมัย สะดวกรวดเร็ว สามารถตอบโจทย์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ 2) การทำให้เกิดระบบราชการแบบเปิด เปิดให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารทางราชการ และเปิดให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของระบบราชการ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า อุดมการณ์ของพรรคการเมืองไม่มีผลต่อการดำเนินงานของสำนักงาน ก.พ.ร. ซึ่งเหตุผลดังกล่าวอาจจะเป็นผลจากการที่ สำนักงาน ก.พ.ร. เป็นหน่วยงานราชการ และเกิดขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบราชการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของสำนักงาน ก.พ.ร. ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ คือ นโยบายของรัฐบาลที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน หากรัฐบาลมีนโยบายด้านการขับเคลื่อน และพัฒนาระบบราชการไปในทิศทางใด ก็จะส่งผลให้ สำนักงาน ก.พ.ร. ต้องทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และส่งผลให้การทำงานของหน่วยงานมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

สรุป

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างตามที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ พบว่า เป้าหมายของนโยบายการปฏิรูประบบราชการของทุกพรรคการเมือง ล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก โดยพรรคการเมืองฝ่ายเสรีนิยม และเสรีอนุรักษนิยม ได้แก่ พรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย และพรรคประชาธิปัตย์ ได้กำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไปในทิศทางเดียวกัน และได้แนบนโยบายดังกล่าวใช้ในการหาเสียงในการเลือกตั้งปี 2566 โดยจะมีแนวนโยบายตั้งแต่การจะทำอะไรให้ระบบราชการสามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก นโยบายยอดนิยมอย่างการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ให้เกิดระบบราชการที่มีความคล่องตัว สามารถให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนนโยบายด้านการพัฒนาให้ระบบราชการมีความโปร่งใส ปลอดภัย จริตโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ ซึ่งจุดเหมือนที่พรรคเพื่อไทย และพรรคประชาธิปัตย์มีร่วมกันคือ อุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองแบบเสรีอนุรักษนิยม ซึ่งทำให้เกิดการ

กำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้น แต่ไม่ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูปกองทัพ เป็นเพียงแนวนโยบายที่จะเข้าไปพัฒนาในบางเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจการภายในของกองทัพ

พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และแนวทางในการกำหนดนโยบายแบบอนุรักษนิยม ได้แก่ พรรคภูมิใจไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคพลังประชารัฐ (แม้ว่าพรรคพลังประชารัฐ จะกล่าวว่า ได้มีการกำหนดนโยบายการปฏิรูป และพัฒนาระบบราชการไว้ แต่ไม่ได้นำมาใช้หาเสียง) กล่าวคือ มิได้มีเป้าหมายหลักในการกำหนดนโยบายการปฏิรูประบบราชการ โดยทั้งสามพรรคการเมืองนี้ มีความเห็นว่า เรื่องปากท้องและความเดือดร้อนของประชาชนควรจะเป็นประเด็นหลักที่พรรคนำเอามา กำหนดเป็นนโยบายมากกว่า และด้วยความที่สามพรรคการเมืองดังกล่าวยึดมั่นในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ก็เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ทั้งสามพรรคการเมือง มิได้มีกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกองทัพขึ้น เนื่องจากกองทัพมีความสำคัญอย่างยิ่งใน การรักษาความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ และสรุปได้ว่า อุดมการณ์ของพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนด นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ พรรคที่มีจุดยืนในทางเสรีนิยม อย่างพรรคก้าวไกล และจุดยืน ทางการเมืองแบบเสรีอนุรักษนิยม อย่างพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ จะมองเห็นว่าปัญหาที่มีใน ระบบราชการ และมองว่าระบบราชการเป็นส่วนหนึ่งในปัญหาภาพรวมที่ต้องได้รับการแก้ไข และ พัฒนา จึงทำให้เกิดการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้น แต่ด้วยความที่พรรคก้าวไกล เป็นพรรคฝ่ายขวาสุด เสรีนิยมเต็มตัวจึงทำให้เกิดนโยบายด้านการปฏิรูปกองทัพ และตำรวจ และลง รายละเอียดอย่างชัดเจนมากกว่าต้องการจะเข้าไปแก้ไขอะไรบ้าง

ในส่วนของพรรคฝ่ายอนุรักษนิยม ได้แก่ พรรคภูมิใจไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ จุดยืน ดังกล่าวก็มีอิทธิพลต่อการที่พรรคดังกล่าวจะไม่ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้น ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าอาจจะเป็นเหตุผลมาจากอีกปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการที่พรรคการเมืองจะเลือก ทำ หรือไม่ทำนโยบายใด คือ การตัดสินใจของหัวหน้าพรรค คณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนพรรคพลังประชารัฐ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ว่า แม้ว่าจุดยืนจะเป็นพรรค ฝ่ายอนุรักษนิยม เนื่องจากเคยเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาล ที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็น นายกรัฐมนตรีมาก่อน แต่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แยกตัวออกมาจากพรรคพลังประชารัฐ และ เข้ามาอยู่ในพรรครวมไทยสร้างชาติ ในฐานะแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีในศึกการเลือกตั้งปี 2566 จึงทำ ให้พรรคพลังประชารัฐ เสนอชื่อพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ เป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี และทำให้ ทั้งสองคนเป็นนักการเมืองอย่างเต็มตัวแล้ว บวกกับข้อมูลที่ว่า พรรครวมไทยสร้างชาติมีความ พยายามที่จะปรับจุดยืนของพรรคให้เป็น เสรีอนุรักษนิยม เหมือนกับพรรคเพื่อไทย และพรรค ประชาธิปัตย์ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้พรรคพลังประชารัฐกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบ

ราชการขึ้น เพียงแต่หัวหน้าพรรคสนใจนโยบายในด้านปากท้อง และความเป็นอยู่ของประชาชนมากกว่า เหมือนกันกับพรรคภูมิใจไทย และพรรครวมไทยสร้างชาติ

ในส่วนการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ผู้ศึกษาพบว่า อุดมการณ์ของพรรคการเมืองไม่มีผลต่อการกำหนดนโยบาย โครงการ มาตรการในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาระบบราชการของสำนักงาน เนื่องจาก สำนักงาน ก.พ.ร. เป็นหน่วยงานราชการ และเกิดขึ้นมาเพื่อพัฒนาระบบราชการอยู่แล้ว แต่จะมีผลในแง่ที่ว่า หากรัฐบาลที่เข้ามาเน้นนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการมาก ก็จะทำให้การดำเนินงานของสำนักงาน กพร. มีความเข้มข้นมากขึ้น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า อุดมการณ์และจุดยืนของพรรคมีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อการกำหนดนโยบายปฏิรูประบบราชการ ของแต่ละพรรคการเมือง นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือความต้องการของฝ่ายบริหารของพรรคว่าต้องการที่จะเลือกจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไร แต่จุดมุ่งหมายในการกำหนดนโยบายของทุกพรรคการเมือง และสำนักงาน กพร. ล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อการพัฒนาระบบราชการเพื่อให้สามารถทำให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ เพียงแต่ว่าอยู่ที่ว่าพรรคจะมองว่า ตรงไหนเป็นปัญหา จึงนำมากำหนดเป็นนโยบายหลักของพรรค

4.2 พรรคการเมืองมีกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการอย่างไร

พรรคก้าวไกล

จากการสัมภาษณ์นายวรภพ วิริยะโรจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล พบว่าการเริ่มต้นกระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการเริ่มต้นจากการระบุปัญหาก่อนเป็นลำดับแรก โดยวิธีการที่จะทำให้พรรคก้าวไกลทราบว่าอะไรเป็นปัญหา ความเดือดร้อน ตลอดจนความคาดหวังและความต้องการของประชาชนต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการมาจากกลไกการทำงานร่วมกันของพรรคที่สำคัญ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคก้าวไกลที่ทำงานอยู่ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งลงพื้นที่ไปรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และทึมนโยบายของพรรค ที่ทำหน้าที่ในการลงไปค้นหา ศึกษา และวิเคราะห์ปัญหาของระบบราชการที่ได้มาจากความคิดเห็นและความคาดหวังของประชาชน อย่างรอบด้าน รวมทั้งพรรคก้าวไกลก็จะมีศูนย์ศึกษานโยบายเพื่ออนาคต (Think Forward Center) ที่ทำหน้าที่เหมือน Think Tank ของพรรค โดยการลงนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาระบบราชการให้กับทึมนโยบายของพรรค แต่ฝ่ายที่จะมีบทบาทที่แท้จริงว่าจะเลือกทำนโยบายใดเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านใดของระบบราชการหรือไม่ นั่นคือ ทึมนโยบายของพรรค ซึ่งนอกจากทึมนโยบายจะมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ยังมีบทบาทในทางการเมืองด้วย นอกจากนี้พรรคยังได้รับ ปัญหา ความคาดหวังและความต้องการ ของประชาชนและ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่

ของรัฐ ต่อระบบราชการ จากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดงานสมาชิกสัมพันธ์ ในแต่ละเครือข่าย จังหวัดต่าง ๆ และรวบรวมข้อมูลสู่การประชุมนโยบาย และเมื่อที่มศึกษาวิเคราะห์ที่ได้จัดทำนโยบาย ขึ้นมาแล้ว ก็จะนำมาประกอบกับการประชุมกันของทีมนโยบายว่า แล้วพรรคจะมีวิธีการอย่างไรทำให้เกิดความโปร่งใสขึ้นในระบบราชการ จะมีวิธีการเปิดเผยฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐอย่างไร จึงออกมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาของระบบราชการในรูปแบบของนโยบายโดยใช้กลไกต่าง ๆ อย่างระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสร้างฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐให้มีความโปร่งใส

นอกจากนี้ จะต้องวิเคราะห์ห่วงเงินที่ต้องใช้ ที่มาของเงินที่ต้องใช้ในการดำเนินการโครงการ ความคุ้มค่า และความเสี่ยงของการดำเนินนโยบาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการใช้งบประมาณที่ได้มาจากภาษีของประชาชน และเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ด้านการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองที่ใช้ในการประกาศโฆษณาให้คำนึงถึงความเห็นของสาขาพรรคการเมืองและตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด นโยบายใดที่ต้องใช้จ่ายเงินการประกาศโฆษณานโยบายนั้น เกิดเป็นนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ของพรรคก้าวไกลขึ้น จากนั้น ทีมนโยบายของพรรคจะนำนโยบายที่กำหนดมาสู่ขั้นตอนในการอภิปราย พูดคุย และให้ความเห็นกันในที่ประชุมระหว่างทีมนโยบาย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักวิชาการ และคณะกรรมการบริหารของพรรค ซึ่งส่วนที่มีบทบาทในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าจะทำนโยบายหรือไม่ คือ คณะกรรมการบริหารของพรรค และเมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารของพรรคแล้ว นโยบายจะถูกนำเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และประกาศสู่สาธารณะต่อไป

อย่างไรก็ดีในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลของนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ นั้น ผู้แทนของพรรคกล่าวว่า พรรคก้าวไกลยังไม่ได้โอกาสเข้ามาเป็นรัฐบาลจึงยังไม่รู้ว่าหากดำเนินการตามนโยบายไปแล้วจะ เป็นไปตามเป้าหมายและผลลัพธ์ที่คาดหวังของพรรคที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือไม่นั้น เนื่องจากพรรคเองยังไม่ได้เข้ามาเป็นรัฐบาล จึงเป็นการตอบยากว่าจะ เป็นไปในทิศทางใด แต่แน่นอนว่าหากได้เข้ามาเป็นรัฐบาล พรรคก็จะนำนโยบายไปปฏิบัติและมีวิธีการในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลนโยบายให้เป็นไปตามเป้าหมายภายใน 4 ปีที่เป็นรัฐบาล ซึ่งจากข้อมูลกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคก้าวไกล ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด วงจรนโยบายสาธารณะ (Policy cycle) ซึ่งเป็นกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มต้นกระบวนการจากการก่อตัวของนโยบาย (Policy formation) การกำหนดนโยบายสาธารณะ (Policy

formulation) การตัดสินใจนโยบาย (Policy decision) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) และการประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

พรรคเพื่อไทย

จากการสัมภาษณ์นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และประธานนโยบายพรรคเพื่อไทย พบว่า พรรคเริ่มต้นกระบวนการในการกำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบราชการด้วยการระบุปัญหา (Problem identification) ก่อนเป็นอันดับแรก โดยในขั้นตอนนี้ การระบุปัญหาจาก 2 ทิศทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารภายในพรรคที่เคยรับราชการและมีความคุ้นเคยกับระบบราชการมาก่อน 2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) พรรคเพื่อไทยที่ทำงานในพื้นที่ โดย สส. ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนมาสู่พรรค ซึ่งจากการนิยามปัญหาแล้วนั้น พรรคเองตระหนักดีว่า ระบบราชการทำงานไม่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของประชาชน และไม่สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่ในความเป็นจริง หน้าที่ของระบบราชการคือ การทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคเพื่อไทยที่ว่า หัวใจคือประชาชน จึงเกิดเป็นการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการขึ้น โดยพรรคเองมีการกำหนดให้มียุทธศาสตร์ และมีคณะทำงานนโยบายด้านต่าง ๆ จำนวน 16 ด้าน โดยมีคณะทำงานด้านนโยบายและวิชาการ ทำหน้าที่ในการทำวิจัย วิเคราะห์ ข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการให้พรรค จากนั้น คณะทำงานนโยบายและวิชาการได้มีการจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ พร้อมทั้งวิเคราะห์วิธีการดำเนินการ ผลกระทบ ความคุ้มค่า งบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินการ ความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อดำเนินนโยบายไปอย่างรอบด้าน และเมื่อเสร็จสมบูรณ์ จะนำเสนอร่างแนวทงนโยบายการปฏิรูประบบราชการเข้าสู่การประชุมร่วมกันระหว่างกรมการบริการพรรค คณะทำงานด้านนโยบายและวิชาการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยระหว่างการจัดทำนโยบายจะมีการประชุมร่วมกันทุกสัปดาห์ของคณะทำงาน และเมื่อคณะทำงานได้ข้อสรุปร่วมกัน ก็จะนำเสนอชุดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการสู่วาระการประชุมของคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทย และให้คณะกรรมการบริหารเห็นอนุมัติ เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และเผยแพร่ต่อสาธารณะต่อไป และเมื่อพรรคได้เข้ามาเป็นรัฐบาล การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องให้ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ แต่กระนั้นก็ต้องให้ทุกหน่วยงานราชการมีการมีบูรณาการการทำงานร่วมกัน และในขั้นตอนการติดตามและประเมินผล นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ทำให้สำเร็จได้จริง ซึ่งนายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ได้ใช้คำว่า Achievable Indicators ที่หมายความว่าไม่ใช่วัดแค่จำนวน ตัวเลข แต่จะต้องวัดประสิทธิผลที่ไม่สามารถวัดได้ผ่านจำนวน ตัวเลข หรือการรายงานด้วยการถ่ายภาพ เท่านั้น

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสามารถที่จะตีความได้ว่า กระบวนการในการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคเพื่อไทย มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด วงจรนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) ที่เริ่มต้นจากการนิยามปัญหา การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลนโยบาย อย่างไรก็ตาม ลักษณะการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการเป็นไปในแบบบนลงล่าง (Top-down Management) ในส่วนของการนิยามปัญหา โดยส่วนใหญ่คนในพรรคเป็นอดีตข้าราชการ หรือเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับระบบราชการมาก่อน จะเป็นผู้ที่ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของระบบราชการ ทำให้ทราบว่าต้องแก้อะไรก่อน ในส่วนของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม หรือภาคส่วนอื่น ๆ จะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการโดยตรง แต่จะเป็นการมีส่วนร่วมผ่านการแสดงความคิดเห็นผ่านทางเวทีเสวนาทางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการเสนอความต้องการผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคเพื่อไทย

พรรคภูมิใจไทย

พรรคภูมิใจไทยไม่มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ อย่างไรก็ตามผู้แทนของพรรคภูมิใจไทยได้ให้ข้อมูลว่า กระบวนการในการจัดทำและกำหนดนโยบายในด้านอื่น ๆ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน โดยกว่าจะมาเป็นนโยบายของพรรคทุกด้านที่นำเสนอสู่สาธารณะ เป็นผลผลิตมาจากทีมยุทธศาสตร์ในการกำหนดนโยบาย ซึ่งไม่ใช่นโยบายเลื่อนลอย เพื่อฝัน แต่เป็นแนวคิด แนวนโยบายของพรรคที่ผ่านกระบวนการศึกษาหลายรูปแบบ นอกจากจะต้องดำเนินการไปตามหลักการทางวิชาการ โดยมีนักวิชาการเข้ามาร่วมศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทั้งการถอดบทเรียนจากในและต่างประเทศ การศึกษาวิจัยจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การระดมสมอง การจัดเสวนาทางวิชาการ รวมไปถึงการรับฟังความเห็นของสมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไปแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การจัดทำนโยบายจะต้องทำภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำนโยบายของพรรคการเมืองที่ใช้ในการโฆษณาหาเสียง โดยเริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๕ ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบาย รวมถึง มาตรา ๒๕๘ ที่วางมาตรการในการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ต้องคำนึงถึงวงเงินที่ต้องใช้ และที่มาของเงิน ความคุ้มค่าและประโยชน์ในการดำเนินนโยบาย และผลกระทบและความเสี่ยงในการดำเนินนโยบาย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อความร่วมมือเป็นสุขของสังคมไทยทั้งหมดนี้ เพื่อให้แนวคิด ทิศทาง และนโยบายพรรคภูมิใจไทย เป็นนโยบายสาธารณะที่ดีสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศทั้งในระยะสั้นเฉพาะหน้า และในระยะยาวที่ยั่งยืน

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสามารถสรุปกระบวนการในการจัดทำนโยบายโดยทั่วไปของพรรคภูมิใจไทย ว่ามีลักษณะเป็นไปตามกรอบแนวคิด วงจรนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) และกระบวนการในการตัดสินใจนโยบายที่พรรคเลือกจะทำหรือไม่ทำนโยบายอะไร เป็นไปในลักษณะจากบนลงล่าง (Top Down Management) กล่าวคือคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นหลักที่จะกำหนดทิศทางว่าต้องการจะทำนโยบายอะไร ในส่วนของประชาชน สมาชิกพรรค หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะมีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของพรรค เมื่อคณะกรรมการบริหารพรรคได้เลือกจะทำนโยบายใดนโยบายหนึ่งแล้ว

พรรครวมไทยสร้างชาติ

จากการสัมภาษณ์นายอัครเดช วงษ์พิทักษ์โรจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรครวมไทยสร้างชาติ พบว่า แม้ว่าพรรคจะไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการโดยตรง จะเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการมากกว่า แต่กระบวนการในการกำหนดนโยบายของพรรคโดยรวม น่าจะมีความคล้ายคลึงกัน โดยเจตนารมณ์และความต้องการที่จะทำนโยบายใดนโยบายหนึ่งนั้น มาจากคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นหลัก และในส่วนของฝ่ายจะเป็นคนกำหนดว่าจะมีนโยบายและแนวทางในแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างไรนั้น คือคณะกรรมการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์พรรครวมไทยสร้างชาติ ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารพรรคอยู่ในคณะกรรมการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์พรรครวมไทยสร้างชาติด้วย ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวทำหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกับนักวิชาการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างรอบด้าน และคำนึงถึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีการระดมความคิดเห็นจากประชาชนผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ และการตัดสินใจนโยบาย ก็จะเป็นคณะกรรมการบริหารพรรค ทั้งนี้ ในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลนั้น จะเป็นส่วนที่พรรคจะสามารถทำได้เมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาล แต่พรรคก็ได้มีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติไว้แล้ว รวมถึงตัวชี้วัดที่ใช้ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของนโยบายด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายของพรรครวมไทยสร้างชาติ มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดวงจรมติสาธารณะ (Policy Cycle) ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการในการกำหนดนโยบายจากการระบุปัญหา การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินผล ลักษณะในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการเป็นไปในลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down Management) ซึ่งวิเคราะห์ได้จากการที่คนริเริ่มกำหนดนโยบายคือ คณะกรรมการบริหารพรรค และคณะกรรมการยุทธศาสตร์ของพรรครวมไทยสร้างชาติเองนั้น ก็มีบุคคลที่มาจากคณะกรรมการบริหารพรรคด้วย ในส่วนของมีส่วนร่วมของนักวิชาการ ประชาชน หรือหน่วยงานที่มีส่วนได้

ส่วนเสีย จะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของพรรค ขึ้นอยู่กับนโยบายของพรรคแต่ละด้าน แต่ในส่วนของพัฒนาประสิทธิภาพกองทัพและตำรวจ ภายในพรรคเองมีบุคลากรที่เป็นอดีตข้าราชการทหารและตำรวจอยู่แล้ว ทำให้เข้าใจปัญหา และความต้องการของคนข้างในพรรค

พรรคพลังประชาชน

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนของพรรคพลังประชาชน พบว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค เริ่มต้นจากการนิยามปัญหาก่อนว่า ปัญหาของระบบราชการคืออะไร โดยพรรคพลังประชาชน จะมีคณะกรรมการนโยบายที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมนโยบายแผนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งไปเก็บข้อมูลจากทางช่องทางโซเชียลมีเดียด้วย เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และความต้องการของประชาชน จากนั้น คณะกรรมการนโยบายจะนำเอาประเด็นต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ นั้น เข้าร่วมประชุมกับ คณะกรรมการบริหารพรรค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (กลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญในด้านระบบราชการ) นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา รวมถึงภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่า จะกำหนดนโยบายไปในทิศทางใด และจะพัฒนาระบบราชการในด้านใด และนำไปสู่การกำหนดร่างนโยบายร่วมกัน

คณะกรรมการนโยบายของพรรคจะทำหน้าที่ในการเสนอร่างนโยบายต่อคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อให้คณะกรรมการชุดดังกล่าว พิจารณาร่างนโยบายว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และอนุมัติให้นโยบายประกาศออกสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพรรคพลังประชาชน ไม่ได้ชนะการเลือกตั้ง ทำให้ได้เก้าอี้รัฐมนตรีในกระทรวงที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบราชการ จึงทำให้ไม่ได้นำนโยบายไปบังคับใช้ และไม่สามารถติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินนโยบายได้

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์และสรุปได้ว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคพลังประชาชนมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎี วงจรนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) เริ่มต้นกระบวนการจัดทำนโยบายโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาของระบบราชการจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการของการก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินผล อย่างไรก็ตาม ลักษณะในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคพลังประชาชน เป็นไปในลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down Management) กล่าวคือ คนตัดสินใจหลักและมีส่วนในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรค คือ หัวหน้าพรรค

คณะกรรมการบริหารพรรค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคณะกรรมการนโยบาย เป็นหลัก โดยไม่ได้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการมากนัก ซึ่งน่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ว่า ในระหว่างการจัดทำนโยบาย เป็นช่วงที่พรรคพลังประชาชน เป็นรัฐบาลอยู่ จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลจากประชาชนมากนัก

พรรคประชาธิปัตย์

จากการสัมภาษณ์นายพิสิฐ ลี้อาธรรม อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) และประธานคณะกรรมการนโยบายพรรคประชาธิปัตย์ พบว่ากระบวนการในการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ริเริ่มจากการนิยามปัญหาจากคนในพรรคเป็นหลัก เนื่องจากแต่ละคนมีความใกล้ชิดกับระบบราชการมาก่อน มีทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค ที่เป็นอดีตข้าราชการ ทำให้ทราบและเข้าใจโครงสร้าง ปัญหาของระบบราชการเป็นอย่างดี และยังมีที่มาจากการลงพื้นที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค ที่เข้าไปรับฟังปัญหาของประชาชน และความคาดหวังที่ประชาชนอยากให้เกิดกับระบบราชการ รวมถึงมีการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีการเปิดรับข้อร้องเรียนของประชาชนผ่านช่องทางโซเชียล มีเดีย จากนั้นเมื่อพรรคได้ปัญหาของระบบราชการมาแล้ว ก็จะนำมาศึกษาวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ทั้งในแง่ของที่มาปัญหา ผลกระทบ และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และกำหนดออกมาเป็นนโยบาย ที่มีเป้าหมายว่าต้องการให้เกิดผลลัพธ์ในลำดับสุดท้ายคืออะไร และมีวิธีการในการติดตามประเมินผลนโยบายอย่างไรเมื่อได้ดำเนินการไปแล้ว โดยมีคณะกรรมการนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ และนักวิชาการ ทำหน้าที่ดังกล่าว รวมถึงยังมีสถาบันวิจัยออกแบบอนาคต (FIT) เสนอแนวนโยบายต่อคณะกรรมการนโยบาย อีกด้วย และเมื่อออกมาเป็นนโยบายแล้ว ก็จะนำเสนอต่อที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารพรรค และให้คณะกรรมการบริหารเป็นฝ่ายในการตัดสินใจในขั้นสุดท้าย ก่อนที่จะนำเสนอนโยบายต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และประกาศนโยบายออกสู่สาธารณะตามลำดับ ต่อมาจะเป็นในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานหลักที่จะนำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไปปฏิบัติ คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ทำให้ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคประชาธิปัตย์สอดคล้องกับกรอบแนวคิด วงจรนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) และลักษณะในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ เป็นไปในลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down Management) ซึ่งวิเคราะห์ได้จากกรณีที่ส่วนใหญ่คนริเริ่มกำหนดนโยบายจะเป็นคนภายในพรรค และในส่วนการมีส่วนร่วมของนักวิชาการ ประชาชน หรือหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีบทบาทในการเข้ามาเสนอความคิดเห็นผ่านรูปแบบการจัดงาน

ประชุม การระดมความคิดเห็น การรับฟังข้อร้องเรียน ต่าง ๆ พรรคจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบ กระบวนการในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขและพัฒนา จนเกิดเป็นนโยบายของพรรค และรูปแบบ นโยบายของพรรค จะเป็นการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป และประณีประนอม จะไม่ได้ออกมาใน รูปแบบที่ดุดัน หรือต่อว่าระบบราชการ เพราะพรรคไม่ต้องการให้ข้าราชการในระบบสูญเสียกำลังใจ และต้องการให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันในระหว่างฝ่ายข้าราชการพลเรือนและฝ่ายการเมืองมากกว่า

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

กระบวนการในการพัฒนาระบบราชการของสำนักงาน ก.พ.ร. จะมีอนุกรรมการในการพัฒนา ระบบราชการแต่ละด้าน ที่ต้องการขับเคลื่อน โดยในแต่ละชุดนโยบายหรือมาตรการที่จะกำหนดนั้น จะเริ่มต้นจากเป้าหมายก่อนว่า ระบบราชการทำเพื่อประชาชน แต่ในปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่มาก ใน ขั้นตอนแรกจึงเริ่มจาก การระบุปัญหา และจุดอ่อนของระบบราชการ ก่อนว่ามีปัญหาอะไร ซึ่งวิธีการ ของสำนักงาน ก.พ.ร. คือนำเอาปัญหาและอุปสรรคที่ประชาชนทั่วไป และประชาชนที่มาจากภาค ธุรกิจเอกชน ที่ไปติดต่อราชการและประสบ ผ่านการแสดงความคิดเห็น หรือร้องเรียนผ่านทาง ช่องทางต่าง ๆ ที่ สำนักงาน ก.พ.ร. จัดขึ้น และเมื่อ กพ.ร. พบว่าอุปสรรคและปัญหาด้านใดเข้ากับการ ทำงานของคณะอนุกรรมการชุดไหนก็จะนำเรื่องเข้าสู่คณะอนุกรรมการชุดนั้น

สำนักงาน กพ.ร. มีช่องทางออนไลน์ที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้ผ่าน แอปพลิเคชัน “บอกเราถึง รัฐ” ซึ่งเป็น แพลตฟอร์มที่สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนเข้ามาให้ข้อเสนอแนะว่าระบบราชการควร จะ พัฒนาไปในทิศทางใด มีปัญหาและอุปสรรคด้านใดบ้าง ซึ่ง สำนักงาน ก.พ.ร. จะนำรวบรวมความ คิดเห็น ข้อร้องเรียน และปัญหาของประชาชนจาก ช่องทางดังกล่าว มาร่วมประชุม พูดคุยเพื่อ แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดใหม่ๆ ร่วมกัน ผ่านการจัดเวทีเสวนาวิชาการ การจัดเวที hackathon ที่สำนักงาน ก.พ.ร. จัดขึ้น

และเมื่อได้รับข้อมูลมาแล้วก็จะดูว่า ปัญหา หรือการพัฒนาระบบราชการในเรื่องนั้น ๆ สอดคล้องกับการทำงานของคณะอนุกรรมการชุดใดในสำนักงาน ก.พ.ร. และคณะกรรมการชุดนั้นจะ เป็นฝ่ายนำเอาข้อมูลที่ได้ ไปพัฒนาและกำหนดเป็นนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการพัฒนา ระบบราชการ และเมื่อกำหนดนโยบายเสร็จแล้ว จะนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อให้พิจารณา หากเห็นชอบก็จะสั่งการเป็นคำสั่งผ่านคณะรัฐมนตรี และบังคับใช้กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ต่อไป

ในส่วนของการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาระบบราชการของสำนักงาน ก.พ.ร. จะต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบราชการให้กับสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา ในทุกปีงบประมาณ เพื่อให้ทราบว่าผลการดำเนินงานของสำนักงาน ก.พ.ร.

มีความก้าวหน้าไปถึงจุดใด และได้สามารถแก้ไขปัญหของระบบราชการไปได้มากน้อยแค่ไหนแล้ว และในส่วนของสมาชิกวุฒิสภา จะมีคณะอนุกรรมการที่ติดตามเรื่องการพัฒนากระบวนราชการ โดยเฉพาะ และเมื่อการดำเนินงานของสำนักงาน ก.พ.ร. เป็นไปอย่างไร และจะมีข้อสั่งการผ่าน คณะรัฐมนตรี ต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ผู้แทนของสำนักงาน ก.พ.ร. ทำให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์และสรุปได้ว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของสำนักงาน ก.พ.ร. มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดวงจรรณโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) ซึ่งเป็นกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มต้นกระบวนการจากการก่อตัวของนโยบาย (Policy formation) การกำหนดนโยบายสาธารณะ (Policy formulation) การตัดสินใจนโยบาย (Policy decision) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) และการประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation) แต่ความแตกต่างคือ ปัจจัยนำเข้าในการที่จะริเริ่มว่าสำนักงาน กพ.ร. จะดำเนินการแก้ไขปัญหา และพัฒนาระบบราชการในด้านใด มาจากความคิดเห็นและความต้องการจากภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ผ่านกลไกที่สำนักงาน กพ.ร. มีคือ แอปพลิเคชัน “บอกเราถึงรัฐ” ตลอดจนการจัดเวทีเสวนาวิชาการ ต่าง ๆ และรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดทำเป็นโครงการในการพัฒนาระบบราชการต่อไป ซึ่งสะท้อนได้ว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแนวทางในการพัฒนาระบบราชการตั้งแต่เริ่มต้น

สรุป

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งหมดที่ผู้ศึกษากำหนด ทำให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์และสรุปได้ว่า กระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมือง เป็นไปตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีแบบ วงจรรณโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) โดยทุกพรรคจะเริ่มต้นกระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ด้วยการนิยามและระบุขอบเขตของปัญหาเสียก่อน ว่าพรรคต้องการจะเลือกจะทำ หรือไม่ทำอะไร โดยพบความแตกต่างในขั้นตอนของการก่อร่างของนโยบาย การนิยามปัญหา ซึ่งจะมีที่มาของการระบุปัญหาเหมือนกันอยู่ที่พรรคเพื่อไทย พรรคพลังประชารัฐ และพรรคประชาธิปัตย์ จะมาจากคณะกรรมการบริหารพรรค เนื่องจากบุคลากรภายในพรรคเป็นอดีตข้าราชการ และมีความคุ้นเคยกับระบบราชการเป็นอย่างดี ทำให้เข้าใจถึงปัญหาของระบบราชการ ตลอดจนการนิยามปัญหาก็มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ ของคณะกรรมการนโยบายของพรรค

ในส่วนของพรรคก้าวไกล ด้วยความที่พรรคเป็นพรรคของคนรุ่นใหม่ จึงไม่ได้มีคนที่เคยอยู่ในระบบราชการมากนักเมื่อในพรรคเก่า ๆ ดังนั้น ในขั้นตอนของการระบุขอบเขตของปัญหาว่าพรรค

อยากจะทำหรือไม่ทำอะไร จึงมาจากการรับฟังปัญหา ข้อเรียกร้อง และความต้องการของประชาชน และภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคก้าวไกล อย่างไรก็ตาม ทั้งพรรคก้าวไกล พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ พรรคพลังประชารัฐ และพรรคประชาธิปัตย์ มีคณะกรรมการยุทธศาสตร์ หรือคณะกรรมการนโยบายของพรรค ที่ทำหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ร่วมกับนักวิชาการ และมีการจัดเวทีการเสวนาวิชาการ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ฯลฯ โดยให้ประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อรวบรวมข้อมูลมาให้ได้มากที่สุด เพื่อประกอบการจัดทำและกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

เมื่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ และนโยบายจัดทำนโยบายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกพรรคจะนำเสนอนโยบายต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติ และประกาศนโยบายสู่สาธารณะต่อไป ในส่วนของการบังคับใช้ ทุกพรรคได้มีการกำหนดระยะเวลา แผนการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลในการดำเนินงานเอาไว้ รวมถึงหน่วยงานที่จะให้นำเอานโยบายไปปฏิบัติด้านการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งคือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลว่านโยบายมีความก้าวหน้า และสำเร็จไปมากน้อยเพียงใด จะกระทำไม่ได้เมื่อได้เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน และบังคับใช้นโยบายแล้ว

ในส่วน of พรรคภูมิใจไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ ซึ่งเป็นพรรคที่ไม่ได้มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการโดยตรง แต่จากข้อมูลที่ได้มากระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายสาธารณะด้านอื่น ๆ มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด วงจรนโยบายสาธารณะ เช่นเดียวกัน

สำนักงาน ก.พ.ร. ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาระบบราชการ แม้ว่าจะมีกระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการตามกรอบแนวคิดของการวิจัยคือ วงจรนโยบายสาธารณะ เหมือนพรรคการเมือง แต่สิ่งที่ทำให้การกำหนดนโยบายของสำนักงาน ก.พ.ร. แตกต่างคือ ปัจจัยนำเข้าในการนิยามและระบุปัญหาของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่มาจากกลไกที่หน่วยงานมี คือ แอปพลิเคชัน “บอกเราถึงรัฐ” ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ประชาชนสามารถที่จะเข้ามาแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหา ร้องเรียนการดำเนินงานของระบบราชการได้ และสำนักงาน กพร. จะรวบรวมเอาปัญหาและความต้องการของประชาชนจากช่องทางนั้นมา และหาทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาเกิดเป็นนโยบายและมาตรการในการพัฒนาระบบราชการ

4.3 พรรคการเมืองใช้กลไกใดเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ

พรรคก้าวไกล

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พรรคก้าวไกล ทำให้ผู้ศึกษา สามารถสรุปได้ว่ากลไกสำคัญที่เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายของพรรคก้าวไกล คือ ทีมนโยบายของพรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการในแต่ละด้านของพรรค โดยทีมนโยบายจะทำหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาในแต่ละด้านที่ระบบราชการมีส่วนร่วมกับนักวิชาการ ประกอบกับการรวบรวมความคิดเห็น และความต้องการของ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการจัดประชุม การจัดเสวนา เพื่อเข้ามาประกอบการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคด้วย และเมื่อทีมนโยบายของพรรคกำหนดนโยบายของพรรคเรียบร้อยแล้ว จะเสนอต่อที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่ออนุมัติให้เกิดการกำหนดนโยบายดังกล่าว โดยการทำให้ประโยชน์สุขของประชาชนคือเป้าหมายสูงสุดในการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคก้าวไกล

พรรคเพื่อไทย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พรรคเพื่อไทย ทำให้ผู้ศึกษา สามารถสรุปได้ว่ากลไกสำคัญที่เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคเพื่อไทย คือ คณะทำงานนโยบายด้านต่าง ๆ จำนวน 16 ด้าน ที่ประกอบไปด้วย คณะทำงานด้านนโยบายและวิชาการ ที่ทำหน้าที่ในการทำวิจัย วิเคราะห์ ข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการให้พรรคเพื่อไทยอย่างรอบด้าน และเมื่อจัดทำเสร็จแล้ว จะนำเสนอร่างนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการต่อที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทยเพื่อพิจารณาอนุมัตินโยบายดังกล่าว โดยเป้าหมายสูงสุดของการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการคือ เป็นไปเพื่อการทำให้ประชาชน

พรรคภูมิใจไทย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พรรคภูมิใจไทย พบว่า พรรคภูมิใจไทย ไม่มีการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ แต่กลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายในด้านอื่น ๆ ของพรรค คือ ทีมนโยบายของพรรคภูมิใจไทย ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างทีมนโยบายพรรคภูมิใจไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนักวิชาการ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ปัญหาต่าง ๆ และเมื่อได้นโยบายมาแล้ว จะเสนอต่อที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อพิจารณาอนุมัตินโยบายต่อไป

พรรครวมไทยสร้างชาติ

จากข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ พรรครวมไทยสร้างชาติ แม้ว่าพรรคจะไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการในภาพรวม แต่ก็มียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการ อย่างเช่น กองทัพและตำรวจ ทำให้ผู้ศึกษา สามารถสรุปได้ว่าเครื่องมือที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายของพรรครวมไทยสร้างชาติ คือ คณะกรรมการการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์พรรค ซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา มีการประชุมกับภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย นักวิชาการ อย่างรอบคอบ และเมื่อได้กำหนดนโยบายเสร็จสิ้นแล้ว จึงเสนอร่างนโยบายต่อคณะกรรมการบริหารพรรค ต่อไป

พรรคพลังประชาชนรัฐ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้แทนของพรรคพลังประชาชนรัฐ พบว่า เครื่องมือที่เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ คือ คณะกรรมการนโยบายของพรรค เนื่องจากจะทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคส่วนต่าง ๆ จากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการศึกษา วิจัย และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระบบราชการเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น สำนักงาน ก.พ.ร. สำนักงาน กพ. และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนำเอาข้อมูลเหล่านั้นนำมาพูดคุย และแลกเปลี่ยนกับหัวหน้าพรรค คณะกรรมการบริหารพรรค และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคพลังประชาชนรัฐ

พรรคประชาธิปัตย์

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้แทนของพรรคประชาธิปัตย์ พบว่า เครื่องมือที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคประชาธิปัตย์ คือ คณะกรรมการนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากช่องทางต่าง ๆ ของพรรค รวมถึงความต้องการและปัญหาของประชาชนที่มีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ ในแต่ละพื้นที่ และคณะกรรมการชุดนี้ยังทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับ หลายภาคส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคประชาธิปัตย์ และเมื่อกำหนดนโยบายเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะเสนอต่อคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้แทนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) พบว่าเครื่องมือที่นับว่าเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางในการพัฒนาระบบราชการของสำนักงาน ก.พ.ร. คือ คณะอนุกรรมการในแต่ละด้านของสำนักงาน ก.พ.ร. ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ มีหน้าที่ในการรวบรวมปัญหา ข้อเสนอแนะ และความต้องการของภาค

ประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางในการพัฒนาระบบราชการต่อไป โดยเมื่อจัดทำเสร็จแล้วก็จะต้องเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อพิจารณาและออกข้อสั่งการต่อไป

สรุป

จากการข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า พรรคการเมืองทุกพรรคมีคณะกรรมการยุทธศาสตร์และนโยบาย เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ด้านการปฏิรูประบบราชการ ประกอบกับการทำงานร่วมกันของนักวิชาการ และการรวบรวมความคิดเห็น และความต้องการจากประชาชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคด้วย ซึ่งพรรคที่ไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ก็ใช้แนวทางเดียวกันในการกำหนดนโยบายด้านอื่น ๆ เช่นเดียวกับพรรคที่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ อีกทั้ง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง เป็นกลไกที่จะพิจารณาและอนุมัติให้เกิดนโยบายขึ้น

4.4 ปัญหา และอุปสรรค ที่ทำให้ที่ผ่านมา นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของแต่ละรัฐบาล ไม่ประสบความสำเร็จ และไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้

พรรคก้าวไกล

จากการสัมภาษณ์ผู้แทน พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่พรรคก้าวไกลมองว่า เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การปฏิรูประบบราชการนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถก้าวข้ามปัญหาความยุ่งยากของระบบราชการไปได้ (Red tape) คือ เจตจำนง และวิธีการของรัฐบาลที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งที่ผ่านมาฝ่ายการเมืองที่เข้ามาบริหารไม่มีเจตจำนงและวิธีการที่หนักแน่น ชัดเจน หากฝ่ายการเมืองมีเจตจำนงที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร พรรคก้าวไกลเชื่อว่าหน่วยงานราชการพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามเจตจำนงอย่างแน่นอน ยกตัวอย่าง ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายด้านการเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ก็จริง และมีแอปพลิเคชันที่ชื่อว่า “ทางลัด” ของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ สพร. ซึ่งเป็นแอปที่รวมช่องทางทำให้บริการภาครัฐ แต่ปัจจุบันก็ไม่ได้มีครบทุกหน่วยงาน เนื่องจากไม่ได้มีการบังคับว่าทุกหน่วยงานจะต้องนำเอาบริการของตนมารวมในแอปพลิเคชันนี้ หลายหน่วยงานก็มีแอปพลิเคชันแยกของตนเอง เช่น กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) ก็มีแอปพลิเคชัน PWDs (Persons with Disabilities) ที่ให้บริการบัตรประจำตัวคนพิการออนไลน์ กรมการปกครองก็มีแอปพลิเคชัน Thai ID เป็นต้น อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม วิธีการสำคัญของพรรคก้าวไกลที่จะทำให้การทุกการให้บริการของภาครัฐมาอยู่ในแอปทางลัดทั้งหมด เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนให้ได้มากที่สุด คือ การบังคับทางอ้อม โดยจะระบุชื่อของหน่วยงานที่ไม่พร้อมให้บริการลงในแอปทางลัด ทำให้ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการเห็นได้ว่าหน่วยงานใดบ้างที่ไม่มีบริการบนแอป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความไม่พร้อมที่จะพัฒนาของหน่วยงาน ซึ่งพรรคก้าวไกลเชื่อว่าการใช้วิธีการนี้จะทำให้หน่วยงานราชการก้าวข้ามปัญหาความเป็นไซโลได้

พรรคเพื่อไทย

จากการสัมภาษณ์นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการนายกรัฐมนตรี และประธานคณะกรรมการนโยบายพรรคเพื่อไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ที่ผ่านนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ยังไม่ประสบความสำเร็จไปตามที่คาดหวัง คือ การเขียนนโยบายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้ ซึ่งปัญหาที่สำคัญ คือ เครื่องมือที่เรียกว่า ข้าราชการ ผู้ซึ่งเป็นคนนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เข้าใจนโยบายของรัฐบาลจริง ๆ เนื่องจากความเคยชินในการทำงานเพื่อรับใช้เจ้านายตามโครงสร้างระบบราชการแบบลำดับชั้นบังคับบัญชา มากกว่าการทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน

พรรคภูมิใจไทย

ในมุมมองของพรรคภูมิใจไทยมองว่าที่ผ่านมา คนภายนอกอาจจะมองว่าระบบราชการมีปัญหาที่จริง ซึ่งจะเห็นได้จากข่าวการทุจริตต่าง ๆ แต่ปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจาก "บุคลากร" ในระบบ ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวของระบบราชการ ดังนั้น จึงมองว่า คน ที่เป็นข้าราชการในระบบราชการ เป็นอุปสรรคที่อาจจะทำให้การพัฒนาของระบบราชการยังคงล่าช้าอยู่

พรรครวมไทยสร้างชาติ

จากการสัมภาษณ์นายอัศวินเดช พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบราชการไม่สามารถที่จะก้าวไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้ ได้แก่ 1) บุคลากรในระบบราชการ ยังมีค่านิยมที่เคยชินกับการทำงานในรูปแบบเดิม ๆ 2) ระบบอุปถัมภ์ และ 3) การที่ฝ่ายการเมืองมีอายุสั้น แม้ว่ารัฐบาลที่ผ่านมาของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินกว่า 9 ปี แต่ด้วยความที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์เป็นคนที่มาจากระบบราชการเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่เห็นความแตกต่างมากนักกว่าจะต้องการเข้าไปเปลี่ยนแปลงอะไรเพื่อทำให้ระบบราชการดีขึ้น ดังนั้นจึงมองว่า หากต้องการที่จะพัฒนาระบบราชการนั้น จะต้องกำหนดให้ชัดว่าต้องการเปลี่ยนแปลงอะไร และต้องทำอย่างจริงจัง รวมถึงจะต้องมีดัชนีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการให้ที่ชัดเจน ให้คล้ายกับตัวชี้วัดขององค์การมหาชน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ และข้าราชการที่อยู่ในระบบมีแรงจูงใจในการทำงานยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น รายได้ของ

ตำรวจ ในตำแหน่งพนักงานสอบสวน หากสามารถทำสำนวนได้ในปริมาณที่มาก ก็จะได้เงินเพิ่มขึ้นมากตามไปด้วย เป็นต้น ซึ่งข้อนี้จะเป็นการเข้าไปแก้ไขปัญหาให้ระบบราชการอย่างตรงจุด

พรรคพลังประชาชน

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนของพรรคพลังประชาชน พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ระบบราชการไม่สามารถพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้ คือ 1) วัฒนธรรมของระบบราชการ ที่ข้าราชการเคยชินกับการทำงานในแบบเดิม ๆ ไม่รู้สึกรู้ว่าต้องเปลี่ยนแปลงอะไร 2) งบประมาณ จะปรับเปลี่ยนกระทรวง ทบวง กรมต้องใช้งบมากขึ้น บางครั้ง อนุมัติหลักการไปแล้ว แต่ไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้จริง 3) หน่วยงานราชการไม่ปฏิบัติตามข้อสั่งการของรัฐบาล กล่าวคือ หน่วยงานราชการ อย่าง สำนักงาน กพ. สำนักงาน กพร. ก็ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล และไม่สามารถที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ และบังคับใช้ได้ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้หน่วยงานราชการทำตามข้อสั่งการของรัฐบาล คือ การบังคับ และการคุยนอกรอบ ก็อาจจะทำให้นโยบายดังกล่าวเป็นไปได้ แต่ต้องประกอบด้วยอื่น ๆ ที่ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย เช่น งบประมาณ บุคลากร ก็จะต้องมีความเหมาะสม และเป็นไปได้ด้วย

พรรคประชาธิปัตย์

จากการสัมภาษณ์นายพิสิฐ ลี้อาธรรม อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) และประธานคณะกรรมการนโยบายพรรคประชาธิปัตย์ ให้ข้อมูลว่า อุปสรรคที่ทำให้ระบบราชการยังไม่สามารถก้าวข้ามปัญหาต่าง ๆ ที่มีและพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้นั้น คือ “บุคลากร” เนื่องจากข้าราชการเคยทำงานสบายๆ ไม่อยากให้เกิดความควบคุม ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานมีความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม รับผิดชอบอยู่ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเงินเดือน ดังนั้น พรรคประชาธิปัตย์จึงมองว่าสิ่งสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ คือ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ข้าราชการตำรวจให้พวกเขากลับมายึดมั่นในการทำเพื่อความสงบสุขของชาติบ้านเมือง และประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

จากข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ผู้แทนของสำนักงาน ก.พ.ร. นางสาววิริยา เนตรน้อย รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ มีมุมมองว่าระบบราชการมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตาม มุมมองของประชาชน ซึ่งอยู่นอกระบบราชการ อาจจะมองว่า ระบบราชการเปลี่ยนแปลงช้า ไม่ทันต่อความต้องการของประชาชนคนรุ่นใหม่ ดังนั้น สำนักงาน ก.พ.ร. จึงมีการประชุม แลกเปลี่ยนถึงแนวทางในการทำให้ระบบราชการก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคที่มีไปได้ กับทั้งคณะทำงานในสำนักงาน ก.พ.ร. ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน รวมถึงภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้

ระบบราชการสามารถที่จะวิ่งทันต่อความต้องการของประชาชนได้ ดังนั้น ข้อเสนอของสำนักงาน ก.พ.ร. ได้แก่ 1) การทำให้เกิดรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งปัจจัยที่จะให้การรัฐบาลหรือระบบราชการดิจิทัลได้ คือ จะต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าต้องการทำอะไรก่อน - หลัง ในแต่ละปีงบประมาณ เนื่องจากภารกิจของระบบราชการมีหลากหลายมาก 2) ทักษะคติของข้าราชการ (Mindset) ในปัจจุบันมีข้าราชการรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดใหม่ ๆ จำนวนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้าราชการที่คิดแบบเดิม เคยชินกับการทำงานแบบเดิม ๆ ไม่ได้รู้สึกถึงความจำเป็นว่าต้องเปลี่ยนแปลงอะไร ดังนั้นสิ่งที่จำให้แก้ไขปัญหานี้ได้คือ ข้าราชการเองต้องรู้สึกว่าจะต้องเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่ให้ใครมาบอกหรือบังคับว่าต้องเปลี่ยนแปลง

สรุป

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมมาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาหรือการปฏิรูประบบราชการยังไม่ประสบความสำเร็จและไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้ ประกอบไปด้วย 1) การกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้ 2) วิธีการและแนวทางในการดำเนินงานของรัฐบาลยังไม่จริงจังมากพอ 3) เจ้าหน้าที่และข้าราชการยังคงเคยชินกับการทำงานแบบเดิม ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสภาพแวดล้อมโลก และความต้องการของประชาชน โดยข้าราชการมุ่งทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บังคับบัญชามากกว่าการทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ดังนั้น แนวทางที่จะทำให้ระบบราชการก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ศึกษากล่าวไปข้างต้นได้ คือ ฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาลที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินจะต้องมีความจริงจังในการพัฒนาระบบราชการมากขึ้น โดยจะต้องเร่งทำให้เกิดรัฐบาลหรือระบบราชการดิจิทัลให้ได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของระบบราชการ โดยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น และควรมีการสนับสนุนและพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการทำงานของข้าราชการอยู่เสมอ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ จะต้องมีความจริงจังในการประเมินการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และข้าราชการ รวมไปถึง จะต้องมีการเพิ่มสิทธิ สวัสดิการให้แก่เจ้าหน้าที่ และข้าราชการ เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ตาราง 1 เปรียบเทียบนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566

พรรคการเมือง/ ส่วนราชการ	อุดมการณ์	นโยบายด้านการปฏิรูประบบ ราชการ	กระบวนการกำหนดนโยบายด้าน การปฏิรูประบบราชการ	ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ นโยบายด้านการปฏิรูประบบ ราชการไม่สำเร็จ ในมุมมองของพรรคการเมือง
พรรคก้าวไกล	<p>1) เสรีนิยมประชาธิปไตย</p> <p>2) การเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของประชาชนทุกคน</p> <p>3) การตรวจสอบและถ่วงดุล จากองค์กรอิสระ ศาล และจากภาคประชาชน ที่</p> <p>4) การต่อต้านการรัฐประหาร</p> <p>*เป้าหมายในการปฏิรูประบบราชการของพรรคนี้ คือ การใช้งบประมาณภาครัฐที่มาจากภาษีของประชาชนให้คุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด</p>	<p>1) โปร่งใส ไร้กลโกง ทุกคนตรวจสอบได้ เช่น นโยบาย "แฉโกง ปลอตกัย ได้เงิน"</p> <p>2) "ข้าราชการทำงานฉ้อโกง" เช่น นโยบายทุกบริการภาครัฐ ผ่านมือถือ</p> <p>3) "ตำรวจของประชาชน พัทธกษัตริราชกรูร์" เช่น ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ยึดโยงประชาชน ผ่านสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>3) "ปฏิรูปกองทัพ" เช่น นโยบาย โอนภารกิจ-งบที่ไม่เกี่ยวกับการทหาร (เช่น สร้าง-ซ่อมถนนให้แก่ หน่วยงานพลเรือนที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>1) การนิยามปัญหา</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการบริหาร - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร - ทีมนโยบายของพรรค <p>(มีบทบาทมากที่สุดในการจัดทำนโยบาย)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ศึกษานโยบายเพื่ออนาคต (Think Forward Center) ทำหน้าที่นำเสนอแนวคิดในการพัฒนาระบบราชการให้กับทีมนโยบายของพรรค <p>2) รวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการจัดทำนโยบาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - เวทีวิชาการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ งานสมาชิกสัมพันธ์ 3) ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลสู่การประชุมการจัดทำและกำหนดนโยบาย - จัดทำนโยบายร่วมกันระหว่างนักวิชาการ ทีมนโยบาย ส.ส ของพรรค คณะกรรมการบริหารพรรค - วิเคราะห์วงเงินที่ต้องใช้ ที่มาของเงินที่ ความคุ้มค่า และความเสี่ยง 4) เสนอต่อคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อพิจารณาอนุมัติ 5) เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) ประกาศสู่สาธารณะ 6) การนำนโยบายไปปฏิบัติ <ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่ได้ทำ เพราะไม่ได้เป็นรัฐบาล - กพร. เป็นหน่วยงานหลัก 7) การติดตามประเมินผล <ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่ได้ทำ เพราะไม่ได้เป็นรัฐบาล แต่ได้กำหนดแนวทางเอาไว้ 	<p>- รัฐบาลก่อนหน้านี้ไม่มีเจตจำนงและวิธีการที่หนักแน่น ชัดเจน ในการปฏิรูประบบราชการมากพอ หากรัฐบาลมีเจตจำนงที่ชัดเจนว่าต้องการปฏิรูประบบราชการอย่างชัดเจน เชื่อว่าหน่วยงานราชการก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามเจตจำนงอย่างแน่นอน</p>

พรรคการเมือง	อุดมการณ์	นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	กระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไม่สำเร็จ ในมุมมองของพรรคการเมือง
พรรคเพื่อไทย	<p>1) เสรีอนุรักษนิยม</p> <p>2) ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>3) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย</p> <p>*หลักการในการทำทุกนโยบายของพรรค รวมถึงนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ คือ</p> <p>“หัวใจ คือประชาชน”</p>	<p>1) นโยบายรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)</p> <p>2) นโยบายการสร้าง One Stop Service การบริการภาครัฐ อยู่ในแพลตฟอร์มเดียว</p> <p>3) นโยบายการลดดุลพินิจเจ้าหน้าที่ของรัฐ</p> <p>4) นโยบาย Central Bank Digital Currency (CBDC)</p> <p>5) นโยบาย “Open Government”</p> <p>6) นโยบาย “พัฒนากองทัพ”</p>	<p>1) การระบุปัญหาจาก 2 ทิศทาง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารภายในพรรคที่เป็นอดีตข้าราชการ (เป็นหลัก) - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนสู่พรรค <p>2) ศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการจัดทำนโยบาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทีมยุทธศาสตร์ - คณะทำงานด้านนโยบายและวิชาการ <p>3) เสนอนโยบายต่อที่ประชุมร่วมกันในการจัดทำนโยบาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรรมการบริหารพรรค - คณะทำงานด้านนโยบายและวิชาการ - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร <p>4) เสนอชุดนโยบายต่อคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อพิจารณาอนุมัติ</p> <p>5) เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และประกาศสู่สาธารณะต่อไป</p> <p>6) การนำนโยบายไปปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ก.พ.ร. เป็นหน่วยงานหลัก - บูรณาการร่วมกันทุกหน่วยงาน <p>7) การติดตามและประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีตัวชี้วัดที่วัดความสำเร็จเชิงคุณภาพ ไม่ใช่วัดแค่ตัวเลข 	<p>1) การเขียนนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้</p> <p>2) ข้าราชการ ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากความเคยชินในการทำงานเพื่อรับใช้เจ้านายตามโครงสร้างระบบราชการแบบลำดับชั้น บังคับบัญชา มากกว่าการทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน</p>
พรรคภูมิใจไทย	<p>1) อนุรักษนิยมประชาธิปไตย</p> <p>2) ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>3) ยึดเรื่องความกตัญญูดีของประชาชน</p>	<p>-ไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ</p> <p>เพราะผู้บริหารของพรรคเน้นเรื่องนโยบายสาธารณะสุข และเป็นจุดขายของพรรค</p>	-	

พรรคการเมือง	อุดมการณ์	นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	กระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไม่สำเร็จ ในมุมมองของพรรคการเมือง
พรรครวมไทยสร้างชาติ	1) อนุรักษ์นิยมประชาธิปไตย 2) ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 3) การมุ่งสร้างให้ประเทศไปสู่ความเจริญ ลดความเหลื่อมล้ำ การจัดการประพฤตินิชอบ การทุจริตคอร์รัปชัน *เน้นจุดขายของพรรคคือ การสานต่อนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น	-ไม่มีนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ไม่นั่นเพราะ เน้นเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชน 1) นโยบายด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการ โดยรวมแต่จะดูเป็นรายกระทรวง (ไม่ได้ลงลึกในรายละเอียด ยังไม่มีข้อมูล) 2) นโยบายด้านการพัฒนาประสิทธิภาพกองทัพ - เปลี่ยนการเกณฑ์ทหาร เป็นแบบสมัครใจ เพิ่มสวัสดิการ จูงใจให้คนอยากมาเป็นทหาร	-	1) บุคลากรในระบบราชการยังมีค่านิยมที่เคยชินกับการทำงานในรูปแบบเดิม 2) ระบบอุปถัมภ์ 3) รัฐบาลมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่สั้น
พรรคพลังประชาชนรัฐ	1) อนุรักษ์นิยมประชาธิปไตย 2) ยึดมั่นในการอ้างไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข *ไม่ได้เน้นเรื่องการปฏิรูประบบราชการ เน้นนโยบายที่เป็นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เช่น ภาคอีสานเน้นนโยบายด้านเกษตร เป็นต้น	1) ระบบราชการดิจิทัล 2) การเพิ่มการเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการ 3) การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไม่ได้นำมาใช้ในการโฆษณาหาเสียง และประกาศให้สาธารณะรับทราบ และนโยบายดังกล่าวไม่ใช่ นโยบายหลักที่พรรคเน้น)	1) การนิยามปัญหา 2) ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล - โดยคณะกรรมการนโยบายการรวบรวมนโยบาย แผนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานจากสำนักงาน ก.พ.ร. สำนักงาน กพ. และสภาพัฒนา 3) รวบรวมข้อมูล และประชุมร่วมกัน - คณะกรรมการบริหารพรรค - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร - นักวิชาการ 4) นำเสนอนโยบายต่อคณะกรรมการบริหารพรรค 5) คณะกรรมการบริหารอนุมัตินโยบายและประกาศออกสู่สาธารณะ 6) การนำนโยบายไปปฏิบัติ - ไม่ได้นำนโยบายไปบังคับใช้ 7) การติดตามและประเมินผล - ไม่ได้เป็นรัฐบาล	1) ข้าราชการเคยชินกับการทำงานในรูปแบบเดิม 2) งบประมาณไม่พอ 3) หน่วยงานราชการไม่ปฏิบัติตามข้อสั่งการของรัฐบาล

พรรคการเมือง	อุดมการณ์	นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	กระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไม่สำเร็จ
พรรคประชาธิปัตย์	<p>1) เสรีอนุรักษ์นิยม</p> <p>2) ยึดมั่นในการอ้างไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>3) ดำเนินการเมืองด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชน</p> <p>4) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>*พรรคให้ความสำคัญกับระบบราชการและมองว่าระบบราชการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา</p>	<p>1) ปรับปรุงโครงสร้างและระบบงานกระบวนการยุติธรรม</p> <p>2) ปรับปรุงระบบงานราชการให้เป็นระบบเปิดโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม</p> <p>3) ปรับปรุงคุณภาพข้าราชการในการทำงานโดยเน้นผลงาน มีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน</p> <p>4) ป้องกันและปราบปรามการทุจริต</p> <p>5) เร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น</p>	<p>1) การนิยามปัญหา จากคนในพรรคเป็นหลัก เนื่องจากเคยเป็นอดีตข้าราชการและมีความใกล้ชิดกับระบบราชการมาก่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร - คณะกรรมการบริหารพรรค <p>2) ศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการจัดทำนโยบาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการนโยบายของพรรค - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร - นักวิชาการ - สถาบันวิจัยออกแบบอนาคต (FIT) - จัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น รับข้อร้องเรียนของประชาชนผ่านช่องทาง โซเชียล มีเดีย - วิเคราะห์ปัญหา ผลกระทบ และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา <p>3) เสนอนโยบายต่อที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารพรรค</p> <p>4) เสนอนโยบายต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และประกาศนโยบายออกสู่สาธารณะตามลำดับ</p> <p>6) การนำนโยบายไปปฏิบัติ</p> <p>หน่วยงานหลักที่จะนำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไปปฏิบัติ คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)</p> <p>7) การติดตามและประเมินผล</p>	<p>1) ข้าราชการเคยชินกับการทำงานแบบเดิม</p>
สำนักงาน ก.พ.ร.	<p>วิสัยทัศน์</p> <p>" ขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่าง เพื่อให้ระบบราชการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน "</p>		<p>1) การระบุ ปัญหาของระบบราชการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - นำปัญหาจากประชาชน เอกชน ที่ส่งเข้ามาใน แอป พลี เคชั่น "บอกเราถึงรัฐ" 	<p>1) การทำให้เกิดรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งจะต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าต้องการทำอะไรก่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลัง

พรรคการเมือง	อุดมการณ์	นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	กระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ	ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการไม่สำเร็จ
			2) รวบรวมข้อมูลอุปสรรคและปัญหา 3) คณะอนุกรรมการที่รับผิดชอบทำหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล - เวทีเสวนาวิชาการ hackathon - ประชุมร่วมกันทำนโยบายระหว่าง ก.พ.ร. ภาคประชาชน ส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) นำโครงการ/กิจกรรมเข้าคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เพื่อพิจารณาเห็นชอบ (นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน) และสั่งการผ่านคณะรัฐมนตรี และบังคับใช้ต่อไป 5) นำนโยบายไปปฏิบัติ 6) การติดตามและประเมินผล - รายงานผลต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา ในทุกปีงบประมาณ	2) ทัศนคติของข้าราชการ (Mindset) คิดแบบเดิม เคยชินกับการทำงานแบบเดิม ๆ

จากตารางข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบอุดมการณ์ กระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ และปัญหาและอุปสรรคของแต่ละพรรคการเมือง ซึ่งแต่ละพรรคมีอุดมการณ์ของพรรคตนเอง ซึ่งจากการศึกษา พบว่า อุดมการณ์มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคการเมืองในชั้นหนึ่ง แต่การตัดสินใจเลือกของผู้บริหารพรรคว่าจะชูนโยบายด้านใดมาเป็นนโยบายหลักที่ใช้เป็นจุดขายของพรรค เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการกำหนดนโยบายเช่นกัน ในส่วนของกระบวนการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการของพรรคที่มีนโยบายด้านดังกล่าวที่ใช้ประกอบการหาเสียงในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2566 เป็นไปตามกรอบแนวคิด “วงจรรณโยบายสาธารณะ” และผู้วิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้นโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ของรัฐบาลที่ผ่านมา ไม่สำเร็จ ในมุมมองของพรรคการเมืองที่ทุกพรรคมีส่วนร่วมกัน คือ ข้าราชการมีความเคยชินกับการทำงานตามโครงสร้างลำดับชั้นบังคับบัญชา และไม่ได้ยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

จากการศึกษาเรื่องกระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยของผู้ศึกษามีความแตกต่างจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการและเครื่องมือการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองไทย” ของ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ที่เน้นการศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ในภาพรวมของแต่ละพรรค

การเมือง อย่างไรก็ตามในส่วนองงานวิจัยของผู้ศึกษาครั้งนี้ เน้นไปที่การศึกษากระบวนการในการกำหนดและจัดทำนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะเจาะจง ไม่ใช่การศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะในภาพรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นกระบวนการในการกำหนดนโยบายด้านการปฏิรูประบบราชการ ของแต่ละพรรคการเมือง

บรรณานุกรม

- จุมพล หนิมพานิช. (2550). การบริหารจัดการภาครัฐใหม่ หลักการ แนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย.
นนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2563). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพล จักรบุญมา. (2555). ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการรับการถ่ายโอนภารกิจงาน
ทะเบียนราษฎร จากกรมการปกครอง ในพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน, บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์. (2564). การพัฒนาระบบการและเครื่องมือการกำหนดนโยบายสาธารณะ
ของพรรคการเมืองไทย กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า
- ปกรณ์ ศิริประกอบ. (2560). 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ :แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติ
จริง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เศก ทองไถ้ผา. (2548). ภาวะผู้นำการเมือง ศึกษากรณี : นายชวน หลีกภัย. กรุงเทพฯ: สถาบัน
พระปกเกล้า ..
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ส. (2560). ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ ๔.๐.
ทวีศักดิ์ สุททวาทีน.(2562). การปฏิรูประบบราชการไทย: การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง กรุงเทพฯ:
สถาบันพระปกเกล้า].
- โสนน้อย พิกทองอ่อน. (2554). การวิเคราะห์นโยบายการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ระดับ
อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศฯ ของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ (พ.ศ. 2552 – 2553)
พิษณุโลก: การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปัญหาเสี่ยงด้านการปฏิรูประบบราชการพรรคก้าวไกล (2023) จาก
https://voicetv.co.th/read/E41GgrZ7c#google_vignette
- ปยากกร หวังมหาพร (2560), พัฒนาการการจัดบริการสาธารณะของไทย, วารสารรัฐศาสตร์และรัฐ
ประศาสนศาสตร์(1), 37–61. สืบค้นจาก:
<https://so05.tcithaijo.org/index.php/polscicmujournal/article/view/76977>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวญาณิศา พัดเจริญ
วัน เดือน ปี เกิด	23 พฤษภาคม 2540
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	6/3 หมู่ 1 ตำบลบางตะไนย์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11120

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY